

The Project Gutenberg eBook of Eeva: Näytelmä neljässä näytöksessä, by C. Hostrup

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Eeva: Näytelmä neljässä näytöksessä

Author: C. Hostrup

Release date: November 14, 2015 [EBook #50455]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK EEVA: NÄYTELMÄ NELJÄSSÄ NÄYTÖKSESSÄ ***

Produced by Tapio Riikonen

EEVA

Näytelmä neljässä näytöksessä

Kirj.

C. HOSTRUP.

Suomennos tanskan kielestä

Suomalainen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 1897.

HENKILÖT:

Rönnow, Sallinggaardin omistaja. *Eeva*, hänen vaimonsa. *Harald*, heidän poikansa. *Margrete*, sisäpiika. *Tokslund*, meijerin vuokraaja. *Varatuomari Hatting*. *Rouva Hatting*. *Knudsen*, maamittari. *Lavs Hjort*, | *Per Wollesen*, | talonpoikia.

Tapahtumapaikka Sallinggaard ja sen ympäristö Jyllannissa
Tanskan maalla.

Ensimmäinen näytös.

Rönnowin sali. Takaseinällä ovi ja sen molemmilla puolilla ikkunat, joista avonaisen parvekkeen yli näkee puutarhan. Oikealla kaksi ovea, etumainen etehiseen ja taimmainen ruokasaliin. Vasemmalla ovi Eevan huoneeseen.

Ensimmäinen kohtaaus.

(Eeva ja Harald istuvat pöydän ääressä. Pöydällä on karttoja ja koulukirjoja).

Eeva. Jo riittää täksi päivää. (Sulkee edessään olevan kirjan ja nousee). Pane pois kirjasi, poikani, ja juokse ulos, mutta elä mene kauas, sillä isä varmaankin tulee pian.

Harald. Mutta missä isä on? Eihän isä ollut yölläkään kotona.

Eeva. Ei. Eilis-iltana oli kaupungissa kokous, jossa isän piti olla mukana, ja tänä aamuna hänen oli määrä keskustella muutamien miesten kanssa. Etkö ole kuullut, että isä aikoo valtiopäivämieheksi?

Harald. Kaikkihan siitä puhuvat.

Eeva. Kutka siitä puhuvat?

Harald. Kaikki rengit — ja Tokslund. Kuulehan, äiti! Tokslund'in on pahamieli siitä, että isä tahtoo tulla valtiopäivämieheksi.

Eeva. Miksi niin, poikaseni?

Harald. Hän sanoi Iso-Jussille, että olisi paljoka parempi että isä jäisi kotiin, sillä eräs toinen mies tahtoo myöskin päästä valtiopäiville, ja hän vastustaa isää.

Eeva. Niin, se on aivan totta.

Toinen kohtaaus.

Edelliset. Margrete (asettaa pöydälle vesipullon ja laseja).

Harald. Mutta sitten minä sanoin, että hänen pitäisi hävetä, mutta sitten Tokslund sanoi, että tuo toinen oli tullut ensiksi ja isä oli tullut vasta jälkepäin, ja sitten Margrete sanoi, että hän on niin hyvä ja Margrete tuntee hänet niin hyvin — sen toisen miehen... Kyllähän Margrete isänkin tuntee, mutta hän tuntee myöskin sen toisen.

Eeva (Margretelle). Vai tunnette te Knudsenin, joka on asettunut tänne vaaliehdokkaaksi?

Margrete. Niin, rouva, minä olen tuntenut hänet monta vuotta.

Eeva. Me tunsimme hänet myöskin siihen aikaan, kuin hän oli aivan nuori, ja me pidimme paljon hänestä. Minä kuulin eilis iltana hänen puhuvan koululla vaalikokouksessa.

Margrete. Minä olen oikein pahoillani siitä, että hän on joutunut vastustamaan meidän herraa, mutta hän oli luvannut ruveta ehdokkaaksi paljoka ennemmin, kuin herra Rönnow asiata ajattelikaan. Minä tahdon sanoa rouvalle, että hän on ennen asunut täällä paikkakunnalla, ja silloin hänestä täällä pidettiin hyvin paljon; kaikki sanovat että hän on kelpo mies.

Eeva. Samaa minäkin luulen. Minun mielestäni hän puhui hyvästi eilen. Mutta minulle kerrottiin, että te olette kihloissa. Ettehän vaan lie Knudsenin kanssa?

Margrete. Olen, hyvä rouva... ja hän se sai minut teille hakemaan palveluspaikkaakin viime keväänä, jolloin te muutitte tänne. Hän vakuutti minulle, että täällä minun olisi niin hyvä olla.

Eeva. Se ilahuttaa minua. Iloitsen siitä, että te olette niin läheisessä suhteessa häneen sekä myöskin siitä, että hän ajattelee meitä ystävällisesti. Me tutustuimme häneen silloin, kuin olimme olleet toista vuotta naimisissa ja vastikään olimme ostaneet maatilan Sjellannissa. Hän oli siihen aikaan puutarhuri ja pani meidän kasvitahamme kuntoon. (Haraldille). Mene vaan, poikaseni. (Suutelee häntä, Harald juoksee ulos eteisen ovesta.) Mutta sittemmin hän on suorittanut tutkinnon ja päässyt maamittariksi. Ja nyt hän tahtoo tulla valtiopäivämieheksi.

Margrete. Niin Knudsen sanoo, että hänellä on halua siihen ja hän on valmistautunut sitä varten. Mutta nyt minä toivoisin, että hän ei olisi tehnyt sitä.

Eeva. Miksi niin? Eikö hän ole kelpo mies? Ja miestä siinä kysytäänkin.

Margrete. Herra on varmaankin hänelle vihoissaan, ja sitten ei luultavasti käy laatuun, että... että...

Eeva. Että hän tulee tänne teitä katsomaan — niinkö? Se kyllä käy laatuun. Olisihan toki hullunkurista, ellei Knudsen paikkakunnalla käydessään saisi teitä tavata. Ja vaikka te ette olisikaan täällä, niin ei Knudsenin pitäisi mennä meidän ohi poikkeamatta sisälle. Minäkin tahtoisin mielelläni tavata häntä pitkästä ajasta. (Vaunujen jyrinää kuuluu). Jo Rönnow tulee!

(Rientää ulos eteisen läpi, Margrete perässä).

Kolmas kohta.

Varatuomari Hatting rouvineen. Rönnow. Eeva.

Rönnow. Tunnethan sinä varatuomari Hatting'in eilisestä. Tässä on hänen rouvansa, jonka minä sain lähtemään mukaan tänne.

Rouva Hatting. Niin, herra Rönnow on vastustamaton. Hän saa puhujataidollaan jäykimmänkin taipumaan. Ja hauska olikin tulla Sallingaardiin, sillä tämä koti on minulle hyvin tuttu entisen omistajan ajoilta.

Eeva. Toivonpa, että viihdytte täällä.

Rouva Hatting. Olen jo kauan halunnut tutustua teihin, rouva Rönnow, sillä minä olen kuullut teistä paljon. Olen aina kuvailut teitä tosi naiseksi, hiljaiseksi ja lempeäksi.

Eeva. Te erehdytte. Minä olen päinvastoin oikea peikko. Kysykää vaan Rönnow'ilta.

Rönnow. Niin, Eeva on tarmokas luonne. Hänessä on tulta.

Hatting. Sellaisia ne naiset ovat meidän aikana. Miehet ovat niin veltoja, että tuskin viitsivät nostaa jalkojaan, mutta naiset, ne ovat innoissaan. Semmoinen se on Lillikin. Hänen täytyi välttämättömästi päästä vaalikokoukseen eilisiltana. Ja kun hän kerran sinne pääsi, niin hän ei päästänyt minua rauhaan, ennenkuin lupasin ottaa hänet mukaani myöskin tämän päiväiseen kokoukseen Lyngören ravintolaan.

Rouva Hatting. Niin, minä jouduin ihan haltioihini. Olipa vahinko, että te ette olleet siellä.

Eeva. Minä olin siinä kokouksessa, joka pidettiin täällä eilen puolenpäivän aikana.

Rouva Hatting. Ja te innostuitte? Niin, tietysti. Semmoisia me olemme.

Hatting. Mutta kuulkaa, hyvä rouva! Teidän täytyy käyttää kaikki intonne pitääksenne Rönnow'ia virkeänä, niin että hän uhraa kaikki voimansa valtiomiehen tehtäviin. Juuri hänen tapaisiaan miehiä meidän täytyy saada valtiopäiville. Tässä kysytään valistunutta, omintakeista miestä, jolla on tavattomat puhujalahjat ja joka ei ole virkatehtäviinsä hautaantunut, niinkuin me muut.

Eeva. Rönnow on innokas maanviljelijä.

Hatting. Ihan niinkuin olla pitääkin. Tuollaisia vapaita, varakkaita, sivistyneitä miehiä, niitä meidän täytyy saada valtiopäiville. Olisittepa nähneet, kuinka hän valloitti kaikkien mielet kaupungissa. Sieltä ei Matti saa montakaan ääntä.

Eeva. Matti?

Hatting. Niin, Matti Knudsen, maamittari. Ettekö tiedä, että hänen nimensä on Matti?

Rönnow. Kyllähän sinä sen tiedät, onhan hän sinun vanha ystäväsi. Sinä saat ylpeillä hänestä.

Hatting. Niin, hänellä on ihailijoita talonpojissa. Ne suosivat tuollaisia puolisivistyneitä vertaisiaan, jotka osaavat kohdella heitä oikein kansanomaisesti. Ja tässä vaikuttaa tietysti myöskin se, että hänen nimensä on Matti. Se, näet, kuuluu niin kotoiselta. He nimittävätkin häntä kaikki Matti Knudseniksi.

Eeva. Rönnow'in nimi on Martti.

Hatting. Niinkö? Sepä hauskaa! Sen he saavat kuulla kokouksessa tänäin. Minä lausun: "Herra Martti Rönnow!" Sittenpä nähdään eikö Martti ole Matin vertainen.

Eeva. Minua Knudsen miellytti. Sivistyksen puutetta en huomannut hänessä. Hän puhui selvästi ja järkevästi.

Rönnow (Vakaasti). Niinkö todella?

Rouva Hatting. Niin, te ette tahdo kehua miestäne. Mutta kyllä teidän kuitenkin täytyy myöntää, että Knudsen oli aivan mitätön mies herra Rönnow'in rinnalla. Hän oli vielä päälliseksi niin kauhean kuiva ja vakavakin. Herra Rönnow lausui sukkeluuden toisensa perästä ja sai koko yleisön nauramaan.

Hatting. Juuri sellainen mies on kaupunkilaisten mieleen.

Rönnow. Minusta on kerrassaan sopimatonta kutsua ihmisiä kokoon ja sitten ikävystyttää heitä.

Eeva. Minusta ei Knudsen laisinkaan ollut ikävystyttävä.

Hatting. Knudsenissa on kylläkin miestä vertaistensa joukossa, mutta valtiopäivämieheksi hän ei sovi. Siihen tarvitaan toki parempia.

Rouva Hatting. Niin, parhaimmatkaan eivät ole kylläksi hyviä. — Mutta, Hatting, meidänhän piti pistäytyä pappilassa.

Eeva. Jättehän meille päivälliseksi? Me syömme tänään tavallista aikaisemmin, sillä Rönnow lähtee kokoukseen.

Rouva Hatting. Kiitoksia paljon! Me tulemme pian takaisin. Kokoukseen mekin aijomme. Mutta kun kerran olemme täällä, niin päätimme käydä pastorin herrasväkeä katsomassa. Ettekö tekin pidä paljo teidän papin rouvasta?

Eeva. Minä en ole ennättänyt häneen oikein tutustua.

Rouva Hatting. Niin, te olette olleet vasta niin vähän aikaa tällä paikkakunnalla. Kyllä häneen kannattaa tutustua. Hän on todellinen nainen.

Rönnow. Enkö saa saattaa teitä pappilaan?

Rouva Hatting. Ette millään muotoa, hyvä herra Rönnow. Rouvanne on tuskin tavannut teitä sitten eilisen. Nyt hänen täytyy saada olla hetkinen kahden kesken teidän kanssanne, sillä sitä hän tietysti mieluummin haluaa... sellaisia me olemme. Tule, Hatting! Hyvästi siksi aikaa. Saammehan käydä puutarhan läpi?

(Hatting rouvineen menee).

Neljäs kohtaus.

Rönnow. Eeva.

Rönnow. Eeva, minä en ole kunnolleen vielä sanonut sinulle hyvää huomenta (suutelee häntä). Sinä et ole iloinen. Mikä sinun on, Eeva?

Eeva. Ei mitään erityistä. Minä vaan olisin tahtonut olla sinun kanssasi kahden kesken nämä pari tuntia. Ja minua ei oikein miellytä ne ihmiset, jotka sinä toit mukaasi.

Rönnow. Kylläpä sinä, kultaseni, olet vaativainen. Hatting on rehellinen, kelpo mies, ja hänen vaimonsa —

Eeva. Kylläpä hänkin on vaimo.

Rönnow. No, niin, mutta hänellä on harrastuksia.

Eeva. Minä en ole huomannut hänessä muuta kuin yhden harrastuksen: hän ihailee sinua.

Rönnow. Etkö sinä iloitse, kun miestäsi kiitetään?

Eeva. Iloitsen kyllä silloin kuin siihen on syytä.

Rönnow. Eeva, sinä et ollut oikein tyytyväinen eiliseen kokoukseen. Minä huomasin sen heti, kun sinä sanoit minulle hyvästi. — Suoritinko minä mielestäsi huonosti tehtäväni?

Eeva. No, etpä juuri.

Rönnow. Enkö minä sinun mielestäsi puhunut hyvin puolestani? Enhän minä ole mikään harjaantunut puhuja, mutta kaikki sanovat, että minulta sanat sujuvat helposti.

Eeva. Niin, kyllähän se oli sujuvaa. Mutta minusta sinun puheesi tuntui hiukan vieraalta. Sinä et ollut

oma itsesi.

Rönnow. Minä en ymmärrä sinua.

Eeva. Sinulta ei puuttunut sanoja, sinä olit minusta oikein kaunopuheinen, olipa puheessasi paikoin intoakin. Mutta samalla tuntui, kuin tuo into olisi ollut tekemällä tehtyä. Sinä et ollut oikein luonnollinen.

Rönnow. Kylläpä sinulla on halu etsiä vikoja minussa.

Eeva. Ei, armahani. Siihen ei minulla ole halua. Mutta minä seuraan koko mieleni hartaudella kaikkea, mikä koskee sinua. Ja siksi minä en pidä tätä vähäpätöisenä asiana.

Rönnow, Ystäväsi Knudsen oli siis sinun mielestäsi enemmän luonnollinen, kuin minä?

Eeva (hellästi). Niin oli. Elä suutu minulle, mutta minusta hänen puheessaan oli tuota vakaumusta, jota minä kaipasin sinussa.

Rönnow. Nytpä minä ymmärrän. Hän oli kouluasiassa samaa mieltä kuin sinä. Siinä oli syy.

Eeva. Osaksi siinäkin. Minuun koski kipeästi, kun kuulin sinun puheessasi vastustavan sitä menettelytapaa, jota me itse noudatamme Haraldin suhteen. Olemmehan aina olleet yksimielisiä siitä, että lasta on niin kauan kuin mahdollista kasvatettava kotona.

Rönnow. Mutta minä pelkään, ettei se ole viisasta. Kaupungissa käydessäni minä puhelin asiasta yliopettaja Bentsenin kanssa ja hän oli sitä mieltä, että Haraldia on pidetty liian kauan kotona.

Eeva. Haraldhan on vasta yhdeksän vuotias.

Rönnow. Mutta Bentsen sanoi, että poikien pitäisi joutua varahin kouluun oikein tottuaksensa koulun tapoihin. Jos me nyt heti lähettäisimme Haraldin Bentsenin luo, niin hän arvelee vielä ennättävänsä valmistaa hänet tulevaksi vuodeksi latinakouluun. Sitten voisimme panna hänet pääkaupunkiin suureen oppilaitokseen, jossa pojat alkavat kymmenvuotiaina lukea latinaa.

Eeva. Ja sinä saatat pitää oikeana, että vanhemmat lähettävät pienen poikansa monen penikulman päähän kouluun, vaikka heillä olisi varaa hankkia hänelle kotiopetusta?

Rönnow. Sinä tiedät, etten minäkään tahtois mielelläni luopua Haraldista. Mutta minä olen itse saanut vaillinaista opetusta ja toivoisin, että poikani kasvaisi isäänsä etevämmäksi. Saattaisimmehan aluksi lähettää hänet Bentsenin luo reaali-kouluun, sinnehän on ainoastaan parin penikulman matka.

Eeva. Mutta niin hän joutuu kumminkin pois kodistansa vierasten ruokaan, ja me emme saa häntä enää koskaan oikein omaksemme. Lähikaupungissa ei ole latinakoulua. Siis hänet täytyisi vähän ajan kuluttua lähettää kauas, kauas pois ja me emme ollenkaan voisi silmälläpitää hänen kehitystään. Minusta on pääasia, että hänestä tulee hyvä ihminen ja että hän säilyy turmeltumattomana. Haraldia ei saa viedä äidin silmän alta, ennenkuin hän on vähän vaurastunut ja ennenkuin hänen arvostelukykynsä on jonkun verran kehittynyt.

Rönnow. Mutta täytyyhän hänen toki oppiakin jotain.

Eeva. Tutkikaa häntä, anna herra Bentseni kuulustaa häntä, niin näette, että hänellä on yhtä paljon tietoja, kuin muillakin hänen ikäisillään pojilla. Onhan meidän kesken ollut puhetta siitä että syksystä ottaisimme Haraldille kotiopettajan ja kutsuisimme Pekka Tokslundin hänen kanssaan lukemaan. Pekasta Harald saisi reippaan ja hyvän toverin.

Rönnow. No niin! Saatathan sinä olla oikeassa. Mutta sinulla on kai muutakin muistutettavaa minun eilisen esiintymiseni johdosta?

Eeva. On niinkin. Minusta tuntui, kuin sinä olisit pari kertaa vääristellyt vastustajasi sanoja tehdäksesi hänet naurun alaiseksi.

Rönnow. Tuotapa juuri odotinkin. Sinähän olet minun omatuntoni. — Minä myönnän, ettei se ollut aivan oikein, mutta sellaista ei voi välttää vaalikokouksessa.

Eeva. Knudsen ei tehnyt niin.

Rönnow. Älä sinä häntä siitä ylistä. Hän on liian kömpelö ja moukkamainen lausuakseen mitään sukkela. Minulta sellainen taas sujuu itsestään. Nuo sanat pääsivät ihan kuin vahingossa suustani.

Eeva. Kunpahan sinä sitten vaan olisit oikealla alallasi valtiopäivämiehenä!

Rönnow. Sen kyllä luulen... En minä koskaan ennen ole asiata ajatellut, mutta viime kansanjuhlassa pitämäni puheen johdosta monet kaupunkilaiset tulivat minulta kysymään, enkö tahtoisin asettua ehdokkaaksi. Ja nyt minä tunnen, että tuo ajatus saa kaikki minun voimani jännitykseen. Minä luulen, että voin toimittaa jotain hyvää valtiopäivämiehenä, ja samaa mieltä ovat muutkin, paitsi sinä.

Eeva. Minä kuitenkin tunnen sinut paremmin kuin nuo muut, eikä kukaan pidä sinusta niin kuin minä. Enkö saa tulla kanssasi muihinkin kokouksiin? — Ethän sinä toki voi omaatuntoasi kotiin jättää?

Rönnow. Noin pahaa ja ankaraa omaatuntoa minä hiukan pelkään, se minun täytyy tunnustaa.

Eeva. Älä sinä, ystäväni, pelkää minua. Meidän, sinun ja minun, täytyy aina pitää yhtä.

Rönnow. Rakas Eevaseni, emmehän muuta voi. — Tule sinä vaan mukaan.

Viides kohtaus.

Edelliset. Margrete (eteisestä).

Margrete. Rouva!

Eeva. Mitä nyt?

Margrete. Täällä on eräs, joka tahtoisin tavata rouvaa:

Eeva. Se on varmaankin Knudsen?

Margrete. Hän se on.

Eeva. Sepä hauskaa. Kutsukaa hänet sisälle!

(Margrete menee).

Kuudes kohtaus.

Rönnow. Eeva.

Rönnow. Knudsen! Joko sinä olet joutunut tekemisiin hänen kanssaan?

Eeva. En — mutta Margrete on hänen kanssaan kihloissa.

Rönnow. Vai niin?

Eeva. Ja minä sanoin Margretelle, että Knudsenin pitäisi toki tulla meitä tervehtimään.

Rönnow. Vai niin! (Ottaa hattunsa). Minun täytyy mennä vähän puhuttelemaan voutia.

Eeva. Älähän toki mene, ennenkuin olet tervehtänyt Knudsenia! Onhan hän vanha tuttu.

Seitsemäs kohtaus.

Edelliset. Knudsen.

Eeva (kättelee Knudsenia). Hyvää päivää, Knudsen! No, vihdoinkin. Monta vuotta on siitä, kuin teidät viimeksi tapasimme. Mutta me emme ole unohtaneet teitä näiden vuosien kuluessa. Käykää istumaan.

Rönnow (kohteliaasti, mutta hiukan alentuvasti). Tehkää hyvin ja istukaa, herra Knudsen!

Knudsen. Minäkin olen usein kaipauksella muistellut teitä ja halunnut teitä taas tavata. En ikinä voinut ajatella, että herra Rönnow ja minä kohtaisimme toisemme tällä lailla.

Rönnow. En minäkään.

Knudsen. Eilen en saanut tilaisuutta tulla sanomaan sitä mitä olisin tahtonut sanoa teille ja rouvalle. Minä vakuutan, että jos te olisitte asettuneet ensin valtiopäivämies-ehdokkaaksi, niin minä olisin kaikin tavoin kannattanut teidän vaalianne.

Rönnow. Kiitän kohteliaisuudesta

Knudsen. Tiesinhän entisestään teidät vapaamieliseksi ja kelpo mieheksi. Mutta kun useat valitsijat olivat kehottaneet minua asettumaan ehdolle ja minä olin antanut heille lupaukseni, niin en voinut enää

peräytyä, ennenkuin olin kuullut teidän selvittävän kantanne vaalikokouksessa.

Rönnow. Ja kun te nyt olette kuulleet, niin...

Knudsen. En voi, jos tahdon vakaumustani noudattaa, peräytyä. Meidän mielipiteissämme on suurempi ero kuin luulinkaan.

Rönnow. Niinkö todella?

Knudsen. Herra Rönnow, minusta tuntui, etenkin eillis-iltaisessa kokouksessa, kuin te pitäisitte minua miehenä, jolta kokonaan puuttuu vakaumusta. Siinä te teette minua kohtaan väärin, ja minä olisin hyvin kiitollinen, jos sallisitte minun hetkisen aikaa keskustella kanssanne tästä asiasta.

Rönnow. Siihen ei minulla valitettavasti ole aikaa. Minä matkustan kokouksesta toiseen, ja kun minä tulen kotiin —

Eeva. Minun mielestäni sinun pitäisi puhua Knudsenin kanssa.

Knudsen. Minua surettaa, jos tämä rikkoo meidän välimme.

Rönnow. Ei kannata. Meidän välillämme on nyt jo ilmi taistelu ja sitä on enää mahdoton estää. — Mutta minun täytyy välttämättömästi puhutella voutia. Suokaa anteeksi, herra Knudsen!

(Menee puutarhaan).

Kahdeksas kohta.

Eeva. Knudsen.

Knudsen. Herra Rönnow on suuttunut minuun.

Eeva. Se suuttumus ei lähde hänen sydämmestään. Hän on aina puhunut teistä ystävällisesti. Mutta puhukaamme nyt teistä itsestänne. Te olette kihloissa?

Knudsen. Niin olen, Margrete on jo kertonut sen rouvalle. Ettekö pidä hänestä?

Eeva. Margrete on hyvä tyttö, me olemme hyvin mieltyneet häneen. Mutta minusta tuntuu, kuin hän olisi kärsinyt paljon. Miksi ette mene naimisiin? Eikö teillä ole varoja?

Knudsen. Ei varojen puute olisi esteenä, mutta siihen on toinen syy. Margrete ei tahdo.

Eeva. Eikö hän tahdo?

Knudsen. Margrete pelkää avioliittoa. Hän on kasvanut onnettomassa kodissa. Isä, joka oli käsityöläisenä pääkaupungissa, räökkäsi vaimoaan, ja Margrete, vanhin tyttärinä ja äitinsä uskottu, päätti jo pienenä tyttönä, ettei hän koskaan menisi naimisiin. Äidin kuoltua hän lähti palvelukseen, mutta kova onni on aina ohjannut hänet sellaisiin paikkoihin, joissa ei suhde miehen ja vaimon välillä ole ollut sellainen, kuin hän toivoisi — sillä hänellä on korkeat ajatukset avioliitosta.

Eeva. Se on oikein — niin on minullakin.

Knudsen. Kun me tutustuimme toisiimme, niin Margrete sanoi heti, että meidän välillämme ei saa olla muuta suhdetta, kuin ystävyys suhde. Hänen mielestään meidän tulee seurustella kuten kaksi miestoveria seurustelee keskenään ja minä en saa koskaan toivoa, että hän suostuisi minun vaimokseni. Mutta minä toivon sitä kumminkin enkä voi lakata toivomasta.

Eeva. Margreteman sanoi olevansa teidän kanssanne kihloissa.

Knudsen. Niin me sanomme ihmisten tähden, sillä muuten voisi syntyä sopimattomia puheita siitä, että minä käyn häntä tervehtimässä ja että me kävelemme yhdessä. Näinä vuosina hän on ollut ompelijattarena samassa kaupungissa, jossa minä asun, mutta viime vuonna, kun minä näin, että te haitte palvelijaa, kehotin häntä ilmoittautumaan teille palvelukseen. Ajattelin sitä eheää suhdetta, joka muinoisin vallitsi herra Rönnowin ja teidän välillä.

Eeva. Se suhde on vielä yhtä eheä kuin ennenkin, sen vakuutan teille. Surua meillä on kyllä ollut, meiltä on kuollut useita lapsia ja yksi vaan on enää elossa, mutta me olemme kantaneet ilot ja surut yhdessä. Parempaa miestä ei ole kuin Rönnow.

Knudsen. Minä aina itsekseni ajattelin, että kunhan Margrete vaan pääsisi teidän perheeseen, niin hän varmaankin luottamuksella liittyisi teihin ja oppisi uskomaan, että avioliitossa voi olla onnea, ja

samalla hän tulisi käsittämään, että vaimo saattaa olla yhtä vapaa kuin mieskin. Ja sehän onkin onnellisinta molemmille puolisoille.

Eeva. Se on todellakin onnellisinta. Me olemme aina avomielisesti puhelleet keskenämme kaikista asioista, ja minä en ole millonkaan tuntenut vähintäkään sortoa.

Knudsen. Nyt te tiedätte, mitä minä teiltä pyytäisin, ja minä tiedän, että te tahdotte auttaa minua karkoittamaan Margreten mielestä nuo kauhukuvat, jotka tekevät sekä hänen että minun elämäni onnettomaksi.

Eeva. Sen teen ilolla, hyvä Knudsen, luottakaa minuun. Margrestesta ja minusta tulee pian hyvät ystävät. Mutta ettekö tahdo mennä Margreteä tervehtimään? Hän on luullakseni ruokasalissa.

Knudsen. Kiitän nöyryimmästi, rouva, tuhannet kiitokset!

(Menee).

Yhdeksäs kohtaus.

Eeva. Hatting ja Rönnow (tulevat puutarhasta).
Sitten rouva Hatting.

Hatting. Kah? Tuosta meni meidän vastustajamme. Käykö hän teillä?

Rönnow. Hän on meidän palvelusneidon kanssa kihloissa.

Eeva. Hän on myöskin meidän vanha ystävämme.

Hatting. Ja se ystävyys vielä kestää! Ompas se lujaa tekoa! Ei ole eduksi, että kilpailevat vaaliehdokkaat esiintyvät liian hyvinä ystävinä.

Rönnow. Siitä ei tässä pelkoa.

Eeva. Minun mielestäni päin vastoin olisi suotavaa, että he olisivat ystäviä; silloinhan ei riita kävisi liian katkeraksi.

Hatting. Vaalitaistelussa täytyy aina olla jonkun verran katkeruutta. Jos valitsijat joutuvat siihen luuloon, että kilpailevat ehdokkaat ovat ystäviä keskenään, silloinhan ei kukaan viitsi ruveta toista tai toista puolustamaan. Kuka houkkio huolisi innostua taisteluun, jossa ei saa käyttää nyrkkiä, vaan täytyy kaikessa ystävydessä taputella toisiaan sormille?

Eeva. Vakaumuksensa mukaanhan valitsijain toki tulisi äänestää.

Hatting. Niinpä kyllä, rouvaseni, jos tämä maailma olisi sellainen, kuin sen pitäisi olla. Mutta täydellisyydestä puuttuu vielä pikkuisen. Luuletteko, että näissä valitsijoissa on monta miestä, joilla on vakaumus? Meillä ei tosiaankaan ole aikaa ruveta heitä "vakuuttelemaan", hyvä jos onnistumme hiukan kiihottamaan, saamme heidät ärsytetyiksi toistensa kimppeun. Älkää sentään pelätkö, hyvä rouva, en minä aijo sytyttää surmaavaa vihaa. Kunhan se vaan pitää mielet vireillä vaalipäivinä, sammukoon sitten.

Eeva. Inhottavaa! Sano toki jotain, Rönnow.

Rönnow. Minä ainakin uskallan sanoa, että minä taistelen vakaumuksesta, ja minä tahdon valloittaa alaa vakaumukselleni.

Hatting. Tietysti — ja teillä on myöskin kykyä siihen, siitä ei epäilystä. Mutta tuo ei vielä riitä. Tässä kysytään kiihkoa, hiukan verran intohimoa, muuten ei mihinkään päästä. Jos valitsijat luulevat, että Knudsen on teidän hyvä ystävänne, silloinhan ei kukaan tahdo häntä vastustaa. Ja hänen vastustajiensa paljoudestahan teidän voittonne riippuu.

Rönnow. Siinä on hiukan varteen otettavaa.

Hatting. Paljonkin, sanon minä.

Eeva (kauhistuneena). Luuletteko todellakin voivanne käyttää minun miestäni kansankiihottajana?

Hatting. Luulenpa niinkin, rouvaseni. Ja hänellä onkin hyvät lahjat siihen suuntaan. Olisittepa kuullut hänen puheensa eilis-iltana!

Eeva. Minun mielestäni ei yksikään kunnianhimoinen mies...

Hatting. Te olette perin ihanteellinen, hyvä rouva, ja se kaunistaa teitä. Sellaisia naisten pitää ollakin. Teidät on luotu tänne syntisten miesten joukkoon muistuttamaan meitä paremmasta maailmasta. Ja sitä me kyllä tarvitsemmekin, sillä se meiltä, Jumala paratkoon, joutuu unohduksiin niin pian kuin olemme tulleet maailman markkinoille.

Eeva (Rönnowille). Ja tuollaista sinä siedät!

Rönnow. Etkö ymmärrä, että se on leikkiä? Häntä huvittaa sinua kiusata. (Hattingille) Eikö mennä puutarhaa katsomaan?

Hatting. Mennään vaan.

(Rouva Hatting tulee puutarhasta.)

Rönnow. Rouva Hatting, ettekö tahdo tulla minun viinamäkeäni katsomaan?

Rouva Hatting. Ei, kiitoksia, ei tällä kertaa! Nyt minä mielelläni puhelen vähän teidän rouvanne kanssa.

(Hatting ja Rönnow menevät puutarhaan.)

Kymmenes kohtaus.

Eeva. Rouva Hatting.

Rouva Hatting. Paljon terveisiä pappilan herrasväeltä. Minusta rouva Hjembäck on erittäin suloinen nainen. Te, kuulemma, käytte heillä hyvin harvoin.

Eeva. Meistä on sietämätöntä kuunnella pastori Hjembäckin puheita. Hän on peräti huono saarnamies.

Rouva Hatting. Hän on — suoraan sanoen — oikea lörppä. Mutta sitä ei hänen rouvansa lainkaan huomaa. Hän ihailee miestään ja pitää häntä suurena nerona. Kyllä sillä pastorilla vaan on syytä kiittää Jumalaa sellaisesta vaimosta. Eikö ole?

Eeva. Minusta rouva Hjembäck tekisi viisaimmin sanoessaan miehelleen, ettei hänen pitäisi olla pappina.

Rouva Hatting. Niinkö? Minusta se olisi liian kovaa. Kun hän nyt on kerran joutunut sellaiseen asemaan, johon hän ei sovi...

Eeva. Niin hänen pitäisi pyrkiä siitä pois.

Rouva Hatting. Siitä pitäisi rovastin huomauttaa häntä, tahi piispan, mutta ettehän toki vaatine, että hänen oma vaimonsa...

Eeva. Minun mielestäni vaimo on läheisin auttamaan miestään.

Rouva Hatting. Mutta eikö hän auta sitten miestään? Hän lohduttaa pastoria siitä, ettei kukaan tahdo kuulla hänen saarnojaan. Hän rahjustaa kirkkoon joka pyhä, oli ilma millainen hyvänsä... Niin tekin menettelisitte hänen sijassaan.

Eeva. En, sitä en tekisi.

Rouva Hatting. Ettekö? Minusta se on niin naisellista. — Mutta asiasta toiseen. Minä olen saanut uuden tuttavan tässä talossa.

Eeva. Vai niin? Kenenkä?

Rouva Hatting. Teidän pikku Haraldinne. Se on herttainen poika. Minä pidän niin paljon lapsista... meillä ei ole yhtään.

Eeva (osanottavasti.) Eikö yhtään?

Rouva Hatting. Se lieneekin parasta, sillä minä varmaankin hemmottelisin niitä liiaksi. Hatting on kovin ankara lapsille, niitten täytyy totella kuin sotilaat, ja sellaiseen komentoon en minä osaisi totuttaa lapsiani. Mutta nyt me kaiketi piakkoin saamme Haraldin luoksemme.

Eeva. Teillekö?

Rouva Hatting. Niin, kaupunkiin. Tottamar hän kouluun pannaan.

Eeva. Ei vielä muutamiin vuosiin.

Rouva Hatting. Onko se teistä oikein? Poikien pitäisi varahin joutua vierasten komentoon. Hatting aina sanoo, että "nuorena on vitsa väännettävä".

Eeva. Minä en tahdo, että poikani väännetään vitsaksi. Tahdon kasvattaa hänet korkeampaa tarkoitusta varten.

Rouva Hatting. Kyllä ymmärrän teitä. Teillä ei ole sydäntä luopua hänestä. Sellaisia me naiset olemme.

Eeva. Se ei ole syynä, mutta meidän mielestämme... (kolkutetaan). Joku pyrkii sisälle.

(Menee ovelle).

Yhdestoista kohtaaus.

Eeva. Rouva Hatting. Lavs Hjort ja Per Wollesen.

Lavs Hjort. Päivää! Onko Rönnoowi kotoo?

Eeva. On kyllä. Käykää istumaan!

Lavs Hjort. Suur' kiitost', paljon kiitoksii! Olettenkos työ matammi — rouva pit' sanomain?

Eeva. Yhden tekevää — matami tai rouva. Minä olen Rönnowin vaimo.

Lavs Hjort. No, entäs tää toinen? Taitaa olla teitin sisarenne. Johan sen näöstäkin huomaa?

Rouva Hatting. Te erehdytte, me emme ole edes sukuakaan. Minä olen varatuomari Hattingin vaimo.

Lavs Hjort. Vai Hattingin! Kyll' mie sen tunnen... Pekka, se on Hattingin rouva. (Per Wollesen nyökäyttää päätään.). Myö, tota noin, tultih' puhumah' Rönnoowille siit' rautatiest', että jos se niinkun pitäis' sit' puolta, että se laitettas' Virumin kylän kautta. — Eikös rouva — tota noin — puhuis' meitin puolestamme Rönnoowille?

Eeva. Sitä en uskalla luvata, sillä minä en ollenkaan ymmärrä sitä asiaa.

Lavs Hjort. Niin, se on tietty. Mistäs rouva sen ymmärtäis', mut sentäh'...

Eeva. Siitä ei olisi apua, sillä minä tiedän, että Rönnow jyrkästi vastustaa rautatien rakentamista Virumiin.

Lavs Hjort. Vai vastustaa? Vai niin? Sitten ei muuta kun mennäh' Matti Nuutsenin puheille.

Per Wollesen. Johan myö juteltih' sen kanssa.

Lavs Hjort (iskee silmää). Suu poikki! — Minull' olis' tuoll' porstuass' rouvalle vähän tuomisiin. Meirän muija lähretti... jos ei rouva ylönkattos'...

Eeva. Ei kiitoksia, minä en tahdo mitään.

Lavs Hjort. Olkoh' sitte — hyväst' nyt! (Rouva Hattingille.) Entä jos työ puhuisitte sille teirän herralle siit' meirän kylän rautatiest'? Kyll' mie sitte muistan, kun tulen kaupunkih'.

Rouva Hatting. Ei, kiitoksia!

Lavs Hjort. Enkös mie sit' arvannu!

Kahdestoista kohtaaus.

Edelliset. Rönnow ja Hatting.

Hatting. Hyvää päivää, Lars Hjort ja Per Olsen! (Rönnowille) Siinä on kaksi miestä Virumista.

Rönnow. Vai Virumista? Sinnehän minun on määrä lähteä huomenna.

Lavs Hjort. Niin oikein! Mie ja Pekka lährettih' jo ennakolt' tierustamah' mitä Rönnoowi meinaa siit' meirän kylän rautatiestä.

Rönnow. Virumiinko aijotusta rautatiestä? Sen sanon teille heti. Minun mielestäni koko suunnitelma on mahdoton.

Lavs Hjort. Taitaa kyll' olla niinkih, mut myö tahrotah se sentäh sinne. Ja jos työ lupaatten puhua sen asian puolest' herranpäivill', niin työ saatten kaikk' äänet Virumist' ja Mellerupist'.

Rönnow. Sitä en voi. Koko suunnitelma on järjetön.

Lavs Hjort. Sitte ei muuta kun mennäh' Matti Nuutsenin puheille.

Rönnow. Siitä ei lähde apua. Knudsen sanoi itse kokouksessa, että hän ei tahdo rautatietä rakennettavaksi Virumiin.

Per Wollesen. Sen saman se sano meitillekih.

Lavs Hjort (iskee hänelle silmää). Ol' vait'... Mut' jos kerta Nuutsen vastustaa, niin täytyyhän Rönnoowin puolustaa. Niinhän sen olla pitää..

Hatting (Rönnowille). Siinä sen nyt kuulitte. Sellainen on kansan käsitys. Teidän täytyy joka asiassa vastustaa toisianne.

Rönnow (Lavs Hjortille). Minä en saata puolustaa tuota suunnitelmaa, mutta huomenna saatte kuulla, että on paljon tärkeämpiä kysymyksiä, joitten hyväksi minä tahdon työskennellä, jos te annatte minulle äänenne.

Lavs Hjort. Ei. Myö tahrotah' vaan rautatie Virumih'. Ei myö muista asioist' huolita. Valitah' myö Matti Nuutsen. Se on tuttu mies.

Hatting. Oletteko te täällä Virumin kylän asiamiehinä?

Lavs Hjort. Ollah, Virumin ja Mellerupin puolest'.

Per Wollesen. Ei sentäh' kaikkien puolest'. Toista meininkii olivat Raani ja Raski ja...

Lavs Hjort (iskee hänelle silmää). Suus' kii!

Hatting (Rönnowille). Älkää kieltäkö jyrkästi. Meillä ei ole varaa kadottaa niitä ääniä.

Rönnow (Hattingille). Enhän minä voi puolustaa mokomaa mieletöntä tuumaa.

Hatting (Rönnowille). Koko asia ei pääse esille valtiopäivillä. Sanokaa, että te tahdotte ajatella asiaa, jos siitä tehdään esitys.

Rönnow (talonpojille). Koska te pidätte tuota asiaa niin perin tärkeänä, niin minä tahdon ajatella sitä.

Eeva (puoliääneen). Rönnow!

Rönnow. Teillä lie asian puolustukseksi syitä, joita minä en tunne. Sopiihan asiasta lähemmin puhua huomenna, kun minä tulen teidän kylään.

Lavs Hjort. Mikäs vastaus myö nyt saarah' vierä Virumin miehille?

Rönnow. Sanokaa heille, että minä, jos minä kerran tulen paikkakunnan edustajaksi, tahdon tehdä kaikki mitä voin täyttääkseni valitsijoitteni kohtuullisia toivomuksia. — Lähemmin puhumme asiasta huomenna.

Lavs Hjort. No, onhan se aina paremp' kun ei mitäh. Mitäs sie sanot, Pekka?

Per Wollesen. Onhan se aina jotah'.

Lavs Hjort. Nyt on asia toimitettu. Hyväst' jääkäi!

Rönnow. Mutta teidän pitäisi ensin saada jotain suun avausta.

Lavs Hjort. Paljon kiitoksia vaan! Jo myö syötih' kotoo. Hyväst' nyt vaan! Hyväst' Rönnow! Hyväst' Hatting! (Hiljaa Eevalle). Entä jos rouva sentäh' tahtos' ottaa meirän muorin tuliaisat?

Eeva. Ei kiitoksia!

Lavs Hjort. Eikös rouva eres tahro tulla kattomah'?

Eeva. En, minä en tahdo mitään.

Lavs Hjort. Enkös mie sit' arvannu? Hyväst' jääkäi!

Kolmastoista kohtaus.

Eeva. Rönnow. Hatting. Rouva Hatting.

Rouva Hatting. Haha! "Onhan se aina paremp' kun ei mitäh". Eivätpä he saaneet paljoa.

Eeva. He saivat paljon, liiankin paljon, sillä he saivat toivon.

Rönnow. Kuule, rakas! Minunhan täytyi. Muuten he tuskin olisivat tulleet huomiseen kokoukseenkaan. Mutta nyt he edes saapuvat kuulemaan minun puhettani, niin että minä saan tilaisuutta selvittää heille kantani. Enhän minä ole mennyt mihinkään sitoumuksiin.

Hatting. Ei, herra Rönnow suoriutui erinomaisesti. Ei hitusen vertaakaan myöntämistä eikä poikkeusta totuudesta.

Eeva. Ellei se ollut valhetta, niin minä en tiedä, mikä on totuus.

Rouva Hatting. Ettehän toki tahtone sanoa, että teidän miehenne on valehdellut?

Eeva. Koska te kysytte sitä minulta, niin olen pakotettu sanomaan sen. Eikö hän pettänyt noita miehiä? Eivätkö he saaneet aihetta toivoa, että he voivat voittaa hänet asiansa puolelle?

Rönnow. Saattaa niin käydäkin, kun minä saan tilaisuutta tutustua heidän ajatuskantaansa.

Eeva (kiivaasti). Älä valhettele itsellesi! Sinä tiedät yhtä hyvin kuin minäkin, että sinä olet heitä pettänyt.

Rouva Hatting. Noin en minä vaan uskaltaisi puhua minun miehelleni.

Eeva. Sen kyllä uskon. Minä kyllä tiedän, kuinka tavallista on, että aviopuolisot valhettelevat toisilleen, mutta niin me emme ole tehneet. Me olemme kohdelleet toisiamme vapaina ihmisinä ja olemme aina puhuneet selvää kieltä toisillemme.

Rönnow. Niin olemme tehneet ja niin tahdomme vastakin tehdä; mutta sinä aina liioitteleet.

Rouva Hatting (kiihkeästi). Kun te sanotte, että me valehtelemme miehillemme...

Hatting. Niin siinä on kieltämättä hiukan totta.

Rouva Hatting. Hatting!

Hatting. On kun onkin, Lili! Siinä on hiukan verran totta, mutta se totuus on liioiteltu — ja liioiteltu totuus sisältää aina hiukan valhetta. — Niin, hyvä rouva, perin vaikea on asettaa tarkkaa rajaa totuuden ja valheen välille. Se raja ei meidän silmissämme tahdo pysyä paikallaan.

Eeva. Minun silmissäni se aina pysyy paikallaan.

(Aviopuolisot puhuvat keskenään seisoen, Hattingit toisella, Rönnowit toisella puolella näyttämöä).

Rönnow. Eeva, miksi sinä noin tahdot häväistä minua?

Eeva. Häväistä sinua? Itsehän sinä sen teet?

(He jatkavat keskustelua kiihkeästi).

Rouva Hatting. Oletko ennen nähnyt mokomaa vaimoa? Hänhän on ihan epämaisellinen?

Hatting. Olisipa hän minun vaimoni, kyllä minä hänet kesyittäisin.

Rouva Hatting (suuttuneena). Ah, olisi hän sinun vaimosi!

Hatting. Tahtoisitko vaihtaa?

Rouva Hatting. Ei olisi haitaksi.

Hatting. Ei se vaihtokauppa olisi liioin sinulle terveellistä, sillä silloin sinussa pääsisi valtaan yhtä vaarallinen kapinan henki kuin hänessäkin. Kuskin on syy, kun hevonen vikuroi.

Rönnow (Eevalle). Ei, minä vakaasti pyydän, että sinä et tästä lähin pyrkisi mukaan kokouksiin.

Eeva. Sinähän lupasit viedä minut mukaasi.

Rönnow. Mutta se ei käy laatuun. Minun uskallukseni lannistuu, kun näen sinun siellä kriittisenä panevan joka sanan mieleesi.

Eeva. Rönnow, onko se oikein?

Rönnow. Luota minuun. Minä en puhu mitään, mistä en voi vastata. Elä nyt ole suuttunut.

Neljästoista kohtaus.

Edelliset. Harald (ruokasalista).

Harald. Äiti kulta!

Rouva Hatting. Harald, tule tänne! (koettaa ottaa häntä kiinni, pujahtaa hänen käsistään ja juoksee Eevan luo).

Rönnow. No, siin' on Harald. Se tietää, että ruoka on pöydällä.

Eeva. Tehkää hyvin ja käykää ruualle.

Hatting (näyttää Haraldia). Niin, hän ei valehtele niinkuin muut miehen ilkiöt.

Toinen näytös.

Rönnowin ruokasali.

Ensimmäinen kohtaus.

Eeva. Meijerin vuokraaja Tokslund.

Tokslund. Minä tahdon sanoa, että minulla on aina ollut hyvin suuri luottamus Knudseniin, Tietysti minulla on myöskin suuri luottamus herra Rönnowiin, sillä hän on koulun käynyt mies; minulla on ylettömän suuri luottamus häneen; mutta Knudseniin minulla on oikein uskollinen luottamus, valtiollisissa asioissa. Minun täytyy se tunnustaa. Eihän rouva sitä pahaksi pane?

Eeva. En suinkaan, minulla on itsellenikin erinomaisen hyvät ajatukset Knudsenista.

Tokslund. Siinäpä se. Ja minä olen itse pannut nimeni sen kirjoituksen alle, jossa pyydettiin häntä asettumaan tänne ehdokkaaksi, ja minä olen oikeastaan koko asian alkuunpanija, sillä minulla on tuo valtiollinen luottamus Knudsenia kohtaan, ja talonpojilla, niillä on samallinen valtiollinen luottamus minuun — katsokaas. Minä en tosin itse ole mikään talonpoika, mutta minä olen kuitenkin talonpoika.

Eeva. Siksi talonpojat pitävät teitä omaan piiriinsä kuuluvana ja luottavat teihin.

Tokslund. Niin aivan — juuri sillä lailla. Ja silloin minä en vielä tietänytkään, että herra Rönnow aikoi ehdokkaaksi. Meillä on kyllä suuri luottamus herra Rönnowiin, hän ymmärtää hyvin monet asiat, se täytyy tunnustaa, ja hän kohtelee hyvin kansaa, puhuttelee talonpoikaa niinkuin vertaistaan, mutta minä en luule, että hän soveltuu valtiopäivämieheksi yhtä hyvin kuin Knudsen — kyllä hän siltä voi olla yhtä hyvä. Emmehän me jokainen sovi valtiopäivämieheksi, en minäkään siksi kelpaisi, mutta siltä minä saatan olla yhtä hyvä.

Eeva. Se on selvää. Te ette siis tahdo äänestää Rönnowia

Tokslund. Kyllähän minä tahtoisin, mutta minä tahdon mieluummin äänestää Knudsenia, sillä häntä kohtaan minulla on tuo valtiollinen luottamus, ja minä olen pannut nimeni sen kirjoituksen alle. Ja sitten tuota... herra Rönnow on joutunut tuon varatuomarin talutusnuoraan.

Eeva. Hattinginko?

Tokslund. Niin. Kyllähän Hatting on kelpo mies, hänkin, mutta hän ei ole semmoinen kuin herra Rönnow. Hän halveksii talonpoikaa. Minä olen monta kertaa kuullut hänen sanovan, että talonpoika on kansan voima, mutta hän tarkoittaa sillä, että talonpoika on kuin hevonen, joka on miestä voimakkaampi. Talonpojan täytyy vetää, mutta hän tahtoo itse istua ajamassa. Ei, Hatting ei ole kansanvaltainen, mutta minä olen kansanvaltainen. Minä tarkoitan, että kun me kerran olemme tasa-arvoisia, niin meidän todellakin tulee olla tasa-arvoisia.

Eeva. Mutta onhan aina kuitenkin suuri ero ihmisten välillä.

Tokslund. On tietysti, se on selvää. Luuletteko että minä tahtoisin kumota sitä, minkä Jumala on säätänyt. Kun hän on luonut teidät rouvaksi ja minun vaimoni matamiksi...

Eeva (hymyillen). En minä usko, että Jumala on meitä luonut rouviksi tahi matameiksi.

Tokslund. Mutta asia on nyt kerran joutunut sille tolalle, ja minä en tahdo sitä muuttaa; se jääköön Luojan huoleksi. Minä vaan tarkoitan, että Jumalan ja lain edessä tulee meidän kaikkien olla tasa-arvoisia, suurten ja pienten miesten ja vaimoväen.

Eeva. Se on minunkin ajatukseni. Mutta te puhuitte valtiopäivämiehen vaalista.

Tokslund. Niin, rouvan olisi tietysti hyvä mieli, jos Rönnow valittaisiin.

Eeva. Se ei ole niinkään tiettyä.

Tokslund. Eikö se siis ole teidän toivonne?

Eeva. Ei, enhän minä edes tiedä soveltuisiko hän siksi.

Tokslund. Enkö minä sitä sanonut? No, hyvä, te siis ette soisikaan herra Rönnowin joutuvan valtiopäiville. Kas vaan!... Mutta herra Rönnow varmaankin luulee, että minä aijon äänestää häntä.

Eeva. Niin hän luuleekin. Minusta olisi parasta, että te edeltäkäsini sanoisitte hänelle, että velvollisuutenne vaatii teitä äänestämään Knudsenia.

Tokslund. Samaa minä itsekin olen ajatellut. En minä, näette, tahtoisin loukata herra Rönnowia.

Eeva. Puhukaa hänelle, mitä pikemmin, sitä parempi. Mutta kuinka luulette vaalin päättyvän?

Tokslund. Kyllä meillä on vankka tuuma saada Knudsen valituksi, vaikka monet menevätkin Rönnowin puolelle. Hatting, se osaa kaikki keinot. Mutta nyt Lavs Hjort sanoi tietävänsä, että Virumin ja Mellerupin miehet aikovat äänestää herra Rönnowia, sillä hän on luvannut hommata rautatietä Virumiin.

Eeva. Lavs Hjort ymmärsi miestäni väärin. Niin hän ei sanonut.

Tokslund. Eikö hän sanonut? Se on eri asia. Johan minä sitä ajattelin! Herra Rönnow, hänkö nyt olisi ruvennut puuhaamaan rautatietä Virumiin!

Eeva. Hänen mielestään se on alusta alkain ollut järjetön tuuma, ja hän sanoi sen vielä hetki sitten.

Tokslund. Sen minä kyllä ymmärrän. Mutta nuo Virumin miehet, ne ovat niitä visapäitä. Ne vetävät aina vastahankaa. Kyllä minä arvasinkin, ettei herra Rönnow anna heidän ruveta vetämään itseään nenästä. — Kunpa hän nyt vaan ei suuttuisi siitä, että minä en äänestä häntä!

Eeva. Älkää pelätkö! Rönnow kyllä käsittää, että teillä on aikaisempia velvollisuuksia.

Tokslund. Niin, eikö totta? — Nyt minun täytyy mennä kyytimään Knudsenia kokoukseen Lyngerön ravintolaan. Joko herra Rönnow lähti?

Eeva. Hän lähti äsken Hattingin herrasväen kanssa.

Tokslund. Minä siis tapaan hänet kokouspaikassa. Hyvästi nyt, hyvä rouva, ja kiitoksia paljon!

(Kättelee Eevaa).

Eeva. Eihän teillä ole mitään kiittämistä.

Tokslund. On kyllä, minulla on aina kiittämistä, kun olen saanut puhutella teitä.

Eeva. En minä tiedä sanoneeni teille mitään hyvää tänä päivänä.

Tokslund. Ei se hyvyys riipu aina siitä mitä te sanotte, vaan millä tavalla te sanotte. Minä en oikein ymmärrä, mikä siihen on syynä, mutta kun minä puhun teidän kanssanne, niin minä aivan unohdan teidän kauniit vaatteenne, minä en olleankaan muista, että te olette hieno rouva ja minä vaan tämmöinen tuhma talonpoika, sillä talonpoika minä sittenkin olen, oikea maan moukka — minulta unohtuu koko teidän korkeutenne ja minusta tuntuu kuin puhuisin oman äitini kanssa.

Eeva (hymyillen). Elkööhän toki, hyvä Tokslund. Enhän minä ole vielä edes neljäneljättä täyttänyt.

Tokslund. Senkin minä unohdan kuullessani teidän puhuvan. Te olette nuori ijältänne, mutta teillä on vanha sydän. Teidän sydämmemme on niin vanha, niin vanha, että te sen puolesta sopisitte vaikka minun isoäidikseni. Niin, hyvästi vaan ja paljon kiitoksia!

(Menee).

Toinen kohtaus.

Eeva. Sitten Margrete.

Eeva. Hauska mies! Kunhan ei vaan Rönnow häneen suuttuisi. Oi, miksi en saanut mennä mukaan? Kun hänellä on nuo ihmiset seurassaan, niin kukaan ei oikein näe hänen hyvää sydäntään. (Margrete tulee). Margrete, minä tahtoisin vähän puhella teidän kanssanne. Knudsen kertoi minulle teidän elämästänne.

Margrete. Sen minä kyllä arvasin.

Eeva. Te olette syntyneet Köpenhaminassa, ettekö ole?

Margrete. Niin olen.

Eeva. Knudsen sanoi, että teillä on surullisia muistoja lapsuudestanne.

Margrete. Surulliset ajat alkoivat vasta silloin, kuin minä olin täyttänyt kaksitoista vuotta. Siihen asti oli lapsuuteni koti onnellinen. Isäni oli puuseppä, hän teki ahkerasti työtä ja oli säännöllinen elämässään.

Eeva. Mikä sai aikaan muutoksen?

Margrete. Meitä oli viisi lasta, minä olin vanhin, mutta nuorimman lapsen syntyessä äitini sairastui — hän sai rintataudin — ja sitä ei isä voinut sietää. Hän oli tottunut iltaisin työstä päästyään tulemaan valoisaan kotiin, mutta nyt koti oli pimeä ja surullinen. Siitä isä suuttui.

Eeva. Menikö hän sitten kaupunkiin ryypäämään?

Margrete. Jospa hän olisi mennytkin! Mutta ei, hän pysyi kotona ja oli tyly. Äiti ei olisi saanut sairastaa. Kun hän ryki, niin isä ärjyi hänelle. Hän poltti piippua niin että huone tuli täyteen tupakan savua ja pauskasi sitten ikkunat auki niin että äiti värisi vilusta. Äiti kärsi nurkumatta, mutta minä en voinut kärsiä. Isä suuttui minuun ja pieksi minua kepillään, kun minä olin kolmentoista vuoden ikäinen. Siitä asti me vihasimme toisiamme.

Eeva. Margrete!

Margrete. Äidin kuoltua meidän välimme tuli sentään hiukan paremmaksi. — Kyllä isän kovuus koski kipeästi äitiinikin, sillä hänellä oli hyvin hellä luonne. Hän koetti taistella heikkoutta vastaan ja salaili kipujaan lepyttääkseen isääni, mutta siitä ei ollut apua. Äiti kertoi minulle kerta vanhan tarinan jostain suuresta herrasta — herttua tai kreivi, mikä lieneekin ollut — joka otti vaimokseen köyhän tytön, ja kun vaimo oli saanut ensimmäisen, lapsensa, otti mies sen pois häneltä, niin ettei hänen koskaan pitänyt saada nähdä lastansa, samalla tapaa hän teki toisen lapsen syntyessä, ja vaimo ei tehnyt vastarintaa eikä valittanut, sanoi vaan: "Minä ja lapseni olemme sinun omaisuuttasi, tee meille niin kuin hyväksi näet".

Eeva. No, mutta se oli Griseldis.

Margrete. Niin, se sen nimi oli. Mutta äiti parkani sanoi, että noin nöyrän tulee vaimon olla miehelleen, ei hänellä ole mitään oikeutta puolellaan. Mutta silloin minä tunsin, että minä en koskaan voisi mennä kenellekään vaimoksi.

Eeva. Se ei ole totta. Luuletteko, että minä olen mikään Griseldis? Ja minun ei ole milloinkaan tarvinnut puolustaa oikeuksiani.

Margrete (terävästi). Rouva on nuori vielä. — Oi, älkää suuttuko!

Eeva. En minä siitä suutu. Mutta minä olen ollut naimisissa yksitoista vuotta, ja meillä on ollut paljon suruja.

Margrete. Ne ovat olleet yhteisiä suruja.

Eeva. Yhteisiä ovat kaikki surut avioliitossa.

Margrete. Rouva, saanko sanoa, mitä ajattelen?

Eeva. Sanokaa vaan, puhukaa peittelemättä mitä mielessänne piilee. Sitä minä pyydänkin.

Margrete. Minä olen nähnyt monta onnetonta avioliittoa, mutta minä olen myöskin palvellut parissa perheessä, joissa vallitsi hyvä sopu. Vaikka ei miehen ja vaimion suhde ollutkaan kaikin puolin niin eheä, kuin minä olisin toivonut, oli elämä kuitenkin ystävällistä ja rauhallista... Mutta minä ajattelin aina itseseni: kuinka käy, jos vaimo sairastuu?

Eeva. Minä olen monta kertaa ollut sairaana.

Margrete. Se on ollut ohi menevää. Mutta jos vaimo tulee kivuloiseksi, kituu vuosikausia, koko elinaikansa — kun koti muuttuu sairashuoneeksi... kestääkö silloin miehen kärsivällisyys?

Eeva. Kyllä se kestää, jos mies rakastaa vaimoaan.

Margrete. Entä jos vaimo muuttuu äreäksi — tai jos mies ja vaimo ovat eri mieltä jossain tärkeässä asiassa?

Eeva. Me olemme olleet monessa asiassa eri mieltä, mutta silloin sitä puhutaan suut puhtaaksi ja kumpainenkin taistelee mielipiteensä puolesta.

Margrete. Kuinka kauan?

Eeva. Kunnes se voittaa, joka on oikeassa.

Margrete. Mutta jos se, joka on väärässä, tahtoo saada voiton, jos hän suuttuu vastustuksesta ja pakottaa toisen taipumaan?

Eeva. Sitä hän ei tahdo, jos hän huomaa toisessa rakkautta ja lujan vakaumuksen. Vaimo on usein itse syypää siihen että mies häntä sortaa — hän ei ole itse tarpeeksi puolustanut oikeuttaan.

Margrete. Minun mieleni keventyy kuullessani teidän puhettanne, sillä te uskotte itse sitä, mitä te sanotte. Kunpa minä vaan saisin yhden asian selville!

Eeva. Mikä se on? Uskokaa se minulle?

Margrete. Minä tiedän, että on perheitä, joissa mies ja vaimo elävät sovinnossa. Sellaisia on paljon talonpojissakin täällä naapuristossa. He kantavat uskollisesti ilot ja surut yhdessä, ovat minun ymmärtääkseni hyviä ystäviä. Mutta kun ihmiset ovat ainoastaan ystäviä, niin eikö olisi parasta, että he eläisivätkin ystävinä menemättä avioliittoon?

Eeva. Knudsen parka! Te ette rakasta häntä.

Margrete. Samaa minä itsekin pelkään. Uskokaa minua, hyvä rouva, minä pidän Knudsenistä. Hän on kuin rakas veli. Minä tahtoisin niin mielelläni olla hänen luonaan ja puhella hänen kanssaan joka päivä.

Eeva. Mutta jos hän sairastuisi? Tulisi kivuloiseksi elinijäkseen?

Margrete. Olen minä sitäkin ajatellut. Sitten minä tahtoisin mennä hänen kanssansa naimisiin saadakseni hoitaa häntä.

Eeva. Jos hän väsyisi odotukseen ja menisi toisen kanssa naimisiin?

Margrete (kiihkeästi). Se on mahdotonta! Luuletteko että hän saattaisi sen tehdä?

Eeva. En minä moittisi häntä siitä, jos hän tapaisi hyvän tytön, joka tahtois antaa hänelle enemmänkin, kuin vain ystävyyttä.

Margrete. Mutta minä en koskaan voisi tehdä niin. Eikö hän olisi uskonon, jos hän niin tekisi?

Eeva. Onko veli uskonon sisarelleen ottaessaan itselleen vaimon? Ettehän te millään tavoin olisi toistenne tiellä.

Margrete (käsi otsalla). Minusta sittenkin tuntuu... mutta kenties... (keskeyttäen.) Kiitoksia, hyvä rouva siitä että te puhutte minulle sillä lailla. Minä olen aina kaivannut sellaista ihmistä, kuin te olette (tarttuu Eevan käteen.)

Eeva (pitäen Margreten kättä omassaan). Toisten puhumme enemmän samasta asiasta.

Margrete. Oi, kuinka hyvä te olette, mutta minä olen paha, sen minä tiedän itsekin; minä olen

epäluuloinen.

Eeva (pitää edelleen Margretea kädestä). Teidän sydämmenne on ollut sairas, mutta se pian paranee. Olkaamme ystäviä, Margrete.

(Suutelee häntä ja menee puutarhaan.)

Margrete. Hän on minun ystäväni, sen minä tunnen. — Kunpa Knudsen nyt olisi täällä! Mutta parasta lie kumminkin, että saan aikaa mieltä.

(Menee.)

Lyngören ravintolan puutarha. Taustalla näkyy ravintola, jonka ovi on auki puutarhaan. Sivulla aita, jonka ylitse näkyy jyllantilainen maisema. Näyttämön etualalla pöytä sekä istuimia.

Kolmas kohtaus.

Ravintolasta kuuluu "eläköön"-huutoja. Rönnow astuu ulos kynä, paperi ja mustepullo kädessä, Hatting perässä.

Rönnow (asettaa kirjoitusneuvot pöydälle). Onpa virkistävää taas päästä raittiiseen ilmaan. Siellä sisällä oli hirmuisen kuuma.

(Kirjoittaa.)

Hatting. Hiukan helteinen on se tie, joka valtiopäiville vie. — Joko nyt konttoorityössä?

Rönnow. Minä kirjoitan vain muutaman sanan. Holm, Ylikartanon isäntä, on kutsunut minua yöksi heille. Hän lupaa huomenna lähteä minun kanssani kylälle ajelemaan ja saattaa minut muutamien varakkaiden valitsijain tuttavuuteen. Sitä tarjousta ei minun mielestäni sovi hylätä.

Hatting. Ei millään muotoa. Me tarvitsemme kaiken avun, mikä suinkin on saatavissa.

Rönnow (yhä kirjoittaen). Minä vaan kirjoitan vaimolleni, etten saavu yöksi kotiin. Nyt minun täytyy saada joku, joka toimittaa kirjeen perille.

Hatting. Minä otan sen mukaani, mehän ajamme aivan teidän sivuitse. — Niin, menkää toki Holmin luoksi. Meidän täytyy toimia tavallista tarmokkaammin, jos mielimme saada voiton.

Rönnow. Sen uskon... Nyt minä ryntään kuolemaa halveksien taisteluun enkä säästä iskuja.

Hatting. Se on oikein. Minusta kuitenkin tuntui, kuin te tänään olisitte pidelleet hieman pahasti Knudsen parkaa. — Kunpa se teidän rouvanne vaan ei vastustaisi meitä!

Rönnow. Mitä joutavia! Ei hän ymmärrä sellaisia asioita. Ja eihän hänellä ole äänivaltaakaan.

Hatting. Kyllä hänellä on "äänivalta", sen minä takaan. Onpa kumma, kuinka hän tänä lyhyenä aikana on onnistunut saamaan kaikki paikkakuntalaiset ihailijoikseen. Kaikki puhuvat hänestä.

Rönnow. Hänellä on jalo sydän ja hän ottaa osaa toisten suruihin. Sen ihmiset pian huomaavat.

Hatting. Niin, teillä on erinomainen vaimo. Mutta siksipä olisikin perin onnetonta, jos ihmiset saisivat tietää, ettei hän tässä asiassa ole teidän puolellanne.

Rönnow. Vaimoni on kyllä minun puolellani, siitä ei epäilystä. Mutta hän on saanut päähänsä, että minun...

Hatting. Pitäisi kaivaa leiviskänne maahan — niin, tietysti. Hän tarkoittaa tietysti erinomaisen hyvää. Mutta oletteko varma siitä, ettei hän, pitäessään huolta miehestään, katsoisi velvollisuudekseen vastustaa teidän vaalianne?

Rönnow (hitaasti). Sitä en usko.

Hatting. Entä jos hän pitää kutsumuksenaan auttaa teitä oikealle tielle ja luulee teidän nyt kulkevan perikatoanne kohden?

Rönnow. Niin hullusti ei toki liene.

Hatting. Hm! Ette sentään taida olla asiasta aivan varma.

Rönnow. Minun täytyy myöntää, että vaimoni ei hevillä luovu siitä, mitä hän pitää oikeana, ja että hänellä on tarmoa.

Hatting. Siinäpä se! Pian te saatte huomata, että teidän rouvallanne on "äänivalta" tässä asiassa.

Rönnow. Jospa niin olisikin, olisihan se tavallansa paikallaan, koska asia koskee hänen miestänsä.

Hatting. Eikö siis enää saisi olla mitään asiaa, jossa miehellä on yksinvalta?

Rönnow. Tietysti! Ilmestyyhän siinäkin miehen yksinvalta, että minä asetun vaaliehdokkaaksi, vaikka vaimoni vastustaa.

Hatting. Mutta jos hän saa aikaan sen, että teitä ei valita, silloinhan hän vallitsee?

Rönnow. Te tarkoittatte siis että vaimollani ei pitäisi olla oikeutta sekaantua tähän asiaan eikä edes lausua siitä mielipidettä. Yhdessä miehen ja vaimon tulee päättää kaikki asiat?

Hatting. Kaikki asiatko? Eipä niinkään, herra Rönnow. Kuinka te menettelette kotitoimissa? Määräättekö te vaimonne kanssa pesupäivät? Sekaannuttko te leipomapuuhin ja ompeluasioihin?... on siis yksi ala, jossa vaimonne on yksinvaltia.

Rönnow. On tietysti.

Hatting. Kuulkaa, teillä on erinomainen vaimo, mutta te olette tehneet hänelle vääryyttä.

Rönnow. Kuinka niin?

Hatting. Jos kerran vaimon on velvollisuus auttaa miestänsä, niin tulee myöskin miehen auttaa vaimoaan. Mutta eikö mies tee väärin, jos hän ei auta vaimoaan käsittämään, kuinka kauas hänen toimialansa ulottuu, mikä on hänen valtansa raja?

Rönnow. Niin, mikä on hänen valtansa raja?

Hatting. Miehen tahto.

Rönnow. Niin, jos mies on oikeassa.

Hatting. Miehen vallalla on tietysti myöskin rajansa. Sen on asettanut laki.

Rönnow. Laki — niin

Neljäs kohtaus.

Tokslund (ravintolasta). Edelliset.

Tokslund. Hyvää päivää, herra Rönnow!

Rönnow. Tokslund, tekö täällä? Oletteko ollut kokouksessa?

Tokslund. Olen. Onhan sitä velvollinen olemaan asioissa mukana.

Rönnow. Te olette varmaan keskustellut miesten kanssa. Kumpaiselleko taholle mielet kääntyvät? Onko paljon väkeä meidän puolellamme?

Tokslund. Meidänkö puolellamme? Teidänkö ja minun puolellani?

Rönnow. Niin.

Tokslund. Kaikki ovat meidän puolellamme.

Rönnow. Niinkö sanotte?

Tokslund. Se on selvää. Ne, jotka eivät ole teidän puolellanne, ovat minun puolellani, ja ne, jotka eivät ole minun puolellani, ovat teidän puolellanne.

Hatting. Kuulkaa, mies, ettekö te aijo äänestää herra Rönnowia?

Tokslund. En.

Hatting. Miksi ette?

Rönnow. Jokainen äänestäköön vakaumuksensa mukaan.

Tokslund. Oikein sanottu, herra Rönnow! Minä sanoin jo rouvallekin, että minulla on suuri luottamus herra Rönnowiin, oikein suuri luottamus, mutta Knudseniin minä luotan valtiollisissa asioissa.

Hatting. Vai niin?

Tokslund. Knudsenin minä olen tuntenut kauan, ja minä olin niiden etupäässä, jotka pyysivät häntä asettumaan ehdokkaaksi. Pyyntökirja lähetettiin hänelle aikoja ennen, kuin herra Rönnow ajatteli koko asiaakaan.

Rönnow. Teidän ei suinkaan tarvitse puolustaa itseänne.

Tokslund. Ei suinkaan. Sitä samaa rouvakin sanoi. Menkää vaan Rönnowiin luo — sanoi hän — ja sanokaa hänelle suoraan, että niin on asia. Niin hän sanoi. Rouva on meidän puolellamme.

Hatting. Teidätkö puolellanne?

Tokslund. Niin, sen hän itse sanoi. Hän tahtoisi saada Knudsenin valtiopäiville.

Hatting. Sehän on luonnollista. Hän ei tahtoisi päästää miestänsä talveksi pois kotoa.

Tokslund. Luuletteko, että se on syynä?

Hatting. Tietysti! Luuletteko, että hän pitää Knudsenia parempana kuin omaa miestänsä?

Tokslund. Ei, sitä ei suinkaan tee rouva Rönnowin tapainen vaimo. Sen minä ymmärrän. Mutta, herra Rönnow, te ymmärrätte myöskin minua. Ja jos teillä olisi halua tulla kunnallislautakuntaan — — —

Rönnow. Ei, kiitoksia!

Tokslund. Niin silloin te saisitte minun ääneni, siihen saatte luottaa, ja minulla on jonkun verran vaikutusvaltaa tämän kunnan asioissa, vaikka minä itse sen sanon. Mutta te kai tahdotte mieluummin tulla valtiopäivämieheksi?

Rönnow. Niin tahdon. Noista muista tehtävistä pysyn mieluummin erossa.

Tokslund. Mutta te ette ajan pitkään saa pysyä niistä erossa. Sillä me olemme kaikki sitä mieltä, että herra Rönnow on kelpo mies ja hän on koulunkäynyt.

Rönnow. On niitä muitakin "kelpo miehiä" ja "koulunkäyneitä."

Tokslund. On kyllä, mutta he tahtovat myöskin olla vapaat. — Niin, nyt minun täytyy lähteä kotiin. Hyvästi, herra Rönnow! Hyvästi, herra varatuomari!

(Menee.)

Viides kohtaus.

Rönnow. Hatting.

Hatting. Se oli paha juttu.

Rönnow. No, yksi ääni siellä tahi täällä vähät siitä!

Hatting. Siinä meni monta ääntä.

Rönnow. Eikö mitä! Tokslund on hauska mies, mutta hänen valtiollisesta vaikutuksestaan minulla ei ole ylen suuria ajatuksia.

Hatting. Siinä te erehdytte. Sellainen mies on omansa keräämään ääniä maakylissä. Hän lukee ahkeraan sanomalehtiä eikä tosin tee sydäntään ryöväritten luolaksi, mutta pieksee kieltään joka talossa, ja nämä maanmoukat ymmärtävät häntä paljoa paremmin kuin meitä. Huomenna tietää jo koko pitäjä, että teidän vaimonne ei soisi teidän tulevan valtiopäiville. Ehkäpä tämän tiedon vahingollinen vaikutus hiukan vähenee, jos Tokslund samalla selittäisi syyksi sen, että rouvanne ei tahtoisi päästää teitä pois kotoa, sillä sitä talonpojat ymmärtävät.

Rönnow. Mutta se ei ole tässä vaikuttava syy.

Hatting. Onpa niinkin. Se vaikuttaa enemmän kuin te uskotte, ja enemmän kuin vaimonne itse luuleekaan. Naiset arvostelevat aina asioita itsensä kannalta.

Rönnow. Mutta Eeva ei ole itsekäs. En tunne ihmistä, joka olisi niin alttiiksiantava, kuin hän.

Hatting. Kyllä hän osaa antaa alttiiksi itsensä, sitä en epäile. Mutta osaako hän arvostella asioita objektiivisesti, unohtaa henkilön asian vuoksi? Ei, sitä eivät naiset koskaan opi. Senpä vuoksi nainen auttamattomasti joutuu harhatielle sekaantuessaan politiikkaan. Mutta siitä ei häneen sovi suuttua, se olisi armotonta. Miehen on syy, jos näin pahasti käypi.

Rönnow. Luuletteko, että se seikka vahingoittaa minun vaaliani.

Hatting. Minä tiedän, että se vahingoittaa. Pian sen itsekin huomaatte. Jos tahdotte tietää minun mielipiteeni, niin lausun teille, että parasta olisi meidän pistää pillit pussiin ja lähteä kotiin nukkumaan, sillä kaikki meidän työmme tulokset haihtuvat kuin tuhka tuuleen, ellette ajoissa ehkäise vaimonne vaikutusta. — Mutta vaikkapa se kumma tapahtuisikin, että te joutuisitte valtiopäiville — jota minä en usko —, niin luuletteko te siellä toimivanne vapaasti? Älkääpä mitä? Teidän rouvanne valvoo teidän tekojanne yötä ja päivää — — hän lukee sanomalehtiä.

Rönnow. Sehän on luonnollista.

Hatting. Hänen silmänsä vartioivat teitä. Joka kerta, kuin te lausutte sanankin, joka kerta, kuin te otatte osaa äänestykseen, joka kerta kuin teidän nimenne mainitaan, on hän valveilla. Hän ei käsitä, mitä yhteiskunnan etu vaatii, hän vaan katsoo, vastaan teko ihannetta, pysyttekö te puhtaana enkelinä valtiopäivärosvojen joukossa. Ja kun te sitten käytte kotona, niin silloin on syntiluettelo valmis, silloin saatte vastata pahoista teoistanne.

Rönnow. Kylläpä te luulette tuntevanne kaikki naiset.

Hatting. En kaikkia, ainoastaan ne, joiden luonteet eivät ole monimutkaisempaa tekoa kuin teidän vaimonne ja minun vaimoni. Teidän vaimonne on kaikkein parasta laatua, siitä ei puhettakaan. Minun Lilini ei ole ensiluokan vaimoja, mutta hän kelpaa kyllä minulle.

Rönnow. Mikä on ensi luokan vaimojen tunnusmerkki?

Hatting. Heidän äidillisyytensä — se on naisten erikoislahja. Mutta ellei ensiluokan vaimoa pysytetä rajain sisällä, niin hän tahtoo olla äitinä miehelleenkin, ja se ei sovi.

Rönnow. Sille ei voi mitään.

Hatting. Voipi kyllä. Asettakaa *raja* hänen tahdolleen! Sanokaa: "minä tahdon."

Rönnow. Sen olen tehnytkin. Minä tahdon tulla valtiopäivämieheksi.

Hatting. Mutta te ette vielä ole *päässeet* siksi. Hänellä on oikeus toivoa — ja vaikuttaa.

Rönnow. Mutta jos minä kumminkin joudun valtiopäiville?

Hatting. Siitä ei apua. Hän valvoo teidän tekojanne. Toimittakaa hänelle muuta ajattelemista.

Rönnow. Se on helpommin sanottu, kuin tehty.

Hatting. Helposti se on tehtykin. Te muistatte, että päivällispöydässä tänäin puhuttiin teidän pikku pojastanne. Teidän vaimonne ei tahtoisi lähettää häntä kouluun, ei ainakaan vielä, mutta te muistaakseni puolustitte kouluun panoa.

Rönnow. Niin, ne opettajat, joita minä puhuttelin joku päivä sitten, pitivät kouluun panoa pojalle edullisempänä. Ja minä luotan asiantuntijain arvosteluun.

Hatting. Tietysti! Keneenkäs muihin luottaisimme? Mitä varhaisemmin poika joutuu vieraan komentoon, sitä parempi! Mutta rouvanne ei hennoisi luopua hänestä.

Rönnow. Luuletteko että se on synnä vaimoni mielipiteeseen?

Hatting. Kuinkas muuten, sillä onhan hän nainen!

Rönnow. En minäkään mielelläni lähettäisi Haraldia kotoa, mutta se täytynee kuitenkin tehdä. Minun täytyy keskustella asiasta Eevan kanssa.

Hatting. Sillä keinoin siitä ei lähde mitään.

Rönnow. Niinkö luulette?

Hatting. Sen te itsekin ymmärrätte. Siitä ei ole hyötyä teidän pojallenne, ei vaimollenne eikä teille

itsellenekään. Te olette tähän asti aina keskustellut vaimonne kanssa, ennenkuin olette ryhtynyt mikinkään toimiin. Koettakaa kerran toimia, ennenkuin keskustelette!

Rönnow. En ymmärrä tarkoitustanne.

Hatting. Jos tahdotte panna poikanne kouluun, niin tehkää se nyt heti.

Rönnow. Heti? Täälläkö?

Hatting. Niin, tässä paikassa. Antakaa minun toimekseni ilmoittaa tänä iltana kaupunkiin tultuani poikanne kouluun, niin se on tehty. Ja kirjoittakaa rouvalle, että olette sillä tavoin asian päättänyt — kirjoittakaa siihen kirjeeseen, jonka aloitte, kirjoittakaa lyhyesti, ilman selityksiä, ilman anteeksi pyyntöjä, päätettynä asiana. Silloin olette saavuttanut tarkoituksenne.

Rönnow. Entäs sitten?

Hatting. Sitten minä saan kirjeen, ja sitten se on teidän rouvanne luettavana puolen tunnin kuluttua.

Rönnow. Mutta sitten hän tietysti pyytää teitä jättämään ilmoittamisen siksi, kuin hän on saanut keskustella minun kanssani.

Hatting. Mahdollista kyllä, mutta sitä minä en voi ottaa huomioon, koska te olette asian päättänyt ja jättänyt sen minun toimekseni.

Rönnow. No, entäs sitten?

Hatting. Sitten hän oppii, mitä te ette millonkaan ennen ole hänelle opettanut, että hänen vallallansa on raja, että hänellä on mies. Olkaa varma siitä, että hän ei milloinkaan sitä unohda. Niin teidän erehdyksenne on korjattu. Sitten teillä on vaimo, jonka vertaista on harvoilla miehillä.

Rönnow. Sääli olisi kohdella Eevaa sillä lailla.

Hatting. Ettekö ymmärrä, että teette vääryyttä pojallenne, jos tässä hemmottelette vaimoanne?

Rönnow. Hänen sydämensä särkyisi, jos Harald vietäisiin pois... ja tällä tavalla.

Hatting. Täytyyhän muidenkin äitien lähettää lapsensa luotaan. Ettekö luule, että hekin alussa surevat? Mutta vähitellen he malttavat mielensä ja tyytyvät siihen, mikä kerran on välttämätöntä, ja niin tekee teidänkin vaimonne. Hänen poikansahan pääsee kotiin joka sunnuntaiksi, ja sopiihan äidin käydä häntä katsomassa vähä väliä viikollakin. Kova kohtelu tekee joskus ihmisille hyvää, sairaaksihan sitä käy ainaisesta hellyydestä.

Rönnow. Kyllä Eeva on kovaa kokenut, mutta se kovuus ei tullut hänen miehensä kädestä. Minä kuitenkin ajattelen asiaa, mutta tänä iltana ei voi mitään päättää. Ensin täytyy kuulustaa sopiva perhe, johon Harald pääsee asumaan.

Kuudes kohtaus.

Rönnow. *Hatting.* Rouva *Hatting* (tulee ravintolasta).

Rouva Hatting. Ettekö lähde kotiin, hyvät herrat? Ajaja kysyi joko saa valjastaa.

Hatting. Käske valjastamaan! Herra *Rönnow* jää Ylikartanoon yöksi. Meidän täytyy lähteä kahden.

Rouva Hatting (*Rönnowille*). Kiitoksia paljon puheestanne! Se oli vielä mainiampi kuin eilinen.

Rönnow. Kunpa siitä vaan olisi jotain apua!

Rouva Hatting. Tietysti, eihän semmoinen puhe voi olla vaikuttamatta. Rouva *Holm* ja neiti *Petersen*, hekin molemmat olivat hyvin mieltyneet teidän puheeseenne.

Hatting. Kuule, *Lili*, tiedätkö sinä mitään perhettä, jonne herra *Rönnow* saisi poikansa asumaan, kun hän pannaan kouluun?

Rouva Hatting. No, oletteko vihdoinkin päättänyt panna *Haraldin* kouluun? Sitä päätöstä teidän ei tarvitse katua, sen minä takaan. Asunnon toki aina saa. Kuule, *Hatting!* (puhelee hiljaa *Hattingin* kanssa.)

Hatting. Miks'ei? (*Rönnowille*) Vaimoni ehdottaa, että me tarjoutuisimme ottamaan *Haraldin* luoksemme. Jos se teille soveltuu, en minä pane vastaan.

Rönnow. Olen teille syvästi kiittollinen siitä että tahdotte ottaa poikani luoksenne. Parempaa kotia hän ei voisi saada. Kunhan teistä vaan ei tuntuisi oudolta, että Harald on hiukan hemmoteltu. Muuten hän on hyvä poika.

Rouva Hatting. Ah, minä olen jo kovasti ihastunut häneen. Ja kyllä hänen on hyvä olla meillä. Minulla on pieni herttainen kamari, jonka ikkuna on puutarhaan päin. Siinä hän saa asua. Ja sitten me leikimme aina yhdessä, kun läksyt ovat luetut.

Hatting. Lili on hyvin lapsellinen lasten seurassa ja siitä syystä kaikki lapset suostuvatkin häneen. Kyllä teidän poikannekin pian tulee hänen ystäväkseen.

Rouva Hatting. Ah, kuinka meillä sitten on hauskaa yhdessä! Oi, herra Rönnow, lähettäkää toki poikanne meille asumaan. Mutta tehkää se pian, sillä nousevalla viikolla avataan koulut. Huomisaamuna on jo sisäänpääsytkinto.

Hatting. Totta tosiaan, se on huomisaamuna! — Kuulkaa, parasta on, että me otamme tänä iltana Haraldin mukaamme. Sitten hän ennättää hyvissä ajoin aamulla tutkintoon.

Rönnow. Tämä käy nyt aivan odottamatta. — Kuulkaa, koska te pidätte niin kovaa kiirettä, niin minä heitän Ylikartanon matkan ja tulen kotia yöksi.

Hatting. Holmin luokse teidän täytyy kaikella muotoa mennä, hänen apuaan me välttämättömästi tarvitsemme. Ja tällä tavoin asia onnistuu kaikkein parhaiten. Tässä ei tarvita muuta, kuin että te teette varman ja järkähtämättömän päätöksen, joka ei anna vaimollenne vähintäkään toivon aihetta. Muuten koko yritys menee myttyyn. (Lavs Hjort tulee ravintolasta.) Kah, siinähan on Lars Hjort — meidän Virumin miehiä.

Rouva Hatting. Minä käsken siis valjastamaan.

Hatting. Käske vaan!

(Rouva Hatting menee.)

Seitsemäs kohtaus.

Rönnow. Hatting. Lavs Hjort.

Hatting. Terve mieheen! Kokouksestako tullaan?

Lavs Hjort. Mistäs muualt? — Hyvää päivää Rönnowi!

Rönnow. Päivää, päivää! Huomenna minä tulen teidän kulmalle.

Lavs Hjort. Niinhän mie kuulin — mut mie ja Pekka tahrottas ensistäh' teitilt' oikein selvä vastaus Virumin ja Mellerupin miehille.

Rönnow. Johan minä vastasin teille; huomenna saamme lähemmin puhua asiasta.

Lavs Hjort. Jos siit' sitten tulis' jotah. Mie olen kuullu sanottavan, ettei teitist' o' meitille mitäh apuu.

Rönnow. Miksei olisi?

Lavs Hjort. Mie kuulin, että työ oletten ottannu takasin sen lupauksen, minkä työ meitille annoitten. Työ etten kuulu tahtovankah rautatietä Virumih.

Rönnow. Kuka sellaista teille sanoi?

Lavs Hjort. En mie tierä tohrinko mie sen teitille sanoa. Mut se, joka sen sano, tietää kuinka asia on.

Hatting. Kuulkaa Lars Hjort! Sanokaa meille, kuka tuon teille sanoi. Se jää meidän välillemme, siihen saatte luottaa.

Lavs Hjort. En mie tierä, mitä mie sanoisin. Kun ei siit' vaan tulis jälkipuheit' ja harmii.

Hatting. Älkää pelätkö. Minä lupaan, ettei teille tule siitä mitään ikävyyksiä. Ja Rönnow kuulee, että minä lupaan. Kuka sen sanoi teille?

Lavs Hjort. Hä toi Tokslunnin Jussi.

Rönnow. Vai Tokslund?

Lavs Hjort. Niin, se sano, että Rönnowi on kovast' vastah sit' että rautatie rakennettas Virumih. Niin se sano.

Rönnow. Minä en ole milloinkaan puhunut Tokslundille tästä asiasta.

Lavs Hjort. Ei Tokslunnikah sanonnu, että työ olitten hänen kanssah siit' puhunnu. Se ol' kuullu sen teitin rouvaltanne — rouva ol' sanonnu.

Rönnow (säpsähtää, mutta koettaa näyttää levolliselta).

Hatting (erikseen Runnomille). Siinä sen nyt kuulette. Enkö minä sanonut? (Lavs Hjortille). No, eikö se ollutkaan sen vaarallisempaa. Siitä teidän ei tarvitse huolia.

Lavs Hjort. Mitäs työ sill' meinaatten?

Hatting. Asiahan on aivan selvä. Rouva Rönnow on vaan sanonut, että hänen miehensä ennen piti Virumilaisten tuumaa epäkäytännöllisenä, mutta samanhan Rönnow itsekin sanoi teille tänään.

Lavs Hjort. Niin, mutt' Tokslunnin Jussi sano, ettei Rönnowi koskah suostu siihi, että rautatie rakennetah Virumih. Sen ol' rouva sille vakuuttannu, ja se on iهران vissi.

Hatting. Tokslund on käsittänyt asian omalla tavallaan. Luottakaa vaan siihen, mitä Rönnow itse teille sanoi aamupuolella. (Rönnowille) Eikö niin?

Rönnow. Minä lupasin teille että tahdon tarkemmin perehtyä asiaan ja tehdä teidän hyväksenne mitä suinkin voin. Siinä minä pysyn, muuta minä en voi vielä luvata.

Lavs Hjort. Onhan se paremp' kun ei mitäh.

Hatting. Ja se on enempi, kuin mitä Knudsen lupaa teille.

Lavs Hjort. Ja jos Rönnowi kerta saap' aikah sen, että rautatie tekee sen pienen kierroksen Virumih, niin samashan sit' kierrost' voip' vähä jatkaa, niin että se ulottuu Sallinkaartih astikka. Niin työ saisitten rautatien teirän oman pihanne poikki.

Hatting. Ah, sitä kannattaa miettiä.

Lavs Hjorth. Siihi myös kyll' suostuttas. Jos myös kerran saaran rautatie meille, niin kyll' myö kans' suotas se teille. Ei myö teitin apuanne ilmaseks' tahrota.

Rönnow. Huomenna siis puhumme tästä asiasta lähemmin.

Lavs Hjort. Hyvä juttu! Jääkäi hyväst!

(Lavs Hjort menee.)

Kahdeksas kohta.

Rönnow. Hatting. Sitten rouva Hatting.

Rönnow (kirjoittaa ja sulkee kirjeen). Tahdotteko olla hyvä ja antaa tämän kirjeen vaimolleni sekä ilmoittaa Haraldin kouluun? Hän saa tulla tänä iltana teidän mukaanne.

Hatting. Oletteko kirjoittanut sen vaimollenne?

Rönnow. Olen.

Hatting. Sitä teidän ei tarvitse katua.

Rönnow. Toivokaamme.

Rouva Hatting (tulee). Hevoset ovat valjaissa.

Hatting. Lähdetään siis. Hyvästi, herra Rönnow.

Rönnow (rouva Hattingille). Tahdotteko siis viedä poikani luoksenne ensi yöksi ja ottaa hänet hoitoonne ensi viikosta alkaen?

Rouva Hatting. Ah, sen teen mielelläni. — Kiitos, herra Rönnow! Hyvästi!

(Hatting rouvineen menee).

Rönnow seisoo hetken mietteissään ja poistuu sitten hitaasti.

Kolmas näytös.

Rönnowin ruokasali.

Ensimmäinen kohtaaus.

Eeva. Sitten Margrete.

Eeva (ompelee. Ulkoa kuuluu vaunujen jyrinää). No vihdoin!

(Rientää eteisen ovelle.)

Margrete (tulee sisälle samasta ovesta).

Eeva. Tuliko Rönnow.

Margrete. Ei, vaan Tokslund ja Knudsen.

Eeva (pettyneenä). Vai niin.

Margrete. Mutta kyllä kai herrakin on tuossa paikassa kotana.

Eeva. Oletteko nähnyt Haraldia?

Margrete. Hän on puutarhassa leikkimässä.

Eeva. Minä ikävöitsen Rönnowia. En ymmärrä, miksi minun juuri tänäin on niin ikävä. — Mutta Hattingin herrasväki varmaankin tulee hänen kanssaan.

Margrete. Kyllä kai he pistäytyvät tänne ohitse ajaessaan.

Eeva (alakuloisena). Kyllä kai. Kunpa hän vaan pian tulisi! Minulla olisi hänelle puhuttavaa. — Niin, teistä varmaankin tuntuu kummalliselta, että vaimo, oltuaan yksitoista vuotta naimisissa, näin ikävöitsee miestänsä, kun mies on ollut pari tuntia pois kotoa.

Margrete. Se tekee minulle niin hyvää.

Eeva. Mutta minullapa onkin hyvä mies. Kyllä on suloista jakaa ilot ja surut miehen kanssa, johon voi eheästi luottaa, tapahtukoon mitä tahansa elämässä. — (Taas kuuluu vaunujen jyrinää.) Nyt hän tulee!

(Rientää ulos, Margrete perässä.)

Toinen kohtaaus.

Eeva. Rouva Hatting. Sitten Hatting.

Eeva. Tehkää hyvin ja käykää sisään, rouva Hatting! — Miks'ei Rönnow tullut?

Rouva Hatting. Hänellä oli asioita, joten hän ei voi tulla yöksi kotiin. Hattingilla on teille kirje mieheltänne.

Hatting. Niin, paljon terveisiä herra Rönnowilta. Häneen ei ole luottamista näinä päivinä. Hänen täytyy koettaa olla hiukan mieliksi valitsijoilleen.

Eeva. Rouva Hatting sanoi, että te toitte minulle kirjeen.

Hatting. Niin tosiaan. — Tehkää hyvin!

(Antaa kirjeen.)

Eeva. Saanko tarjota teille teetä?

Hatting. Ei, kiitoksia. Me mieluummin istumme hetkisen puutarhassa.

(Hatting rouvineen menee puutarhaan.)

Kolmas kohta.

Eeva.

Eeva (lukee kirjettä). "Oma, rakas Eevani! Holm, Ylikartanon isäntä, tahtoo mielellään huomenna esittää minut muutamille etevimmille valitsijoille ja on siitä syystä kutsunut minut heille yöksi. Sitä tarjousta en voinut mielestäni hylätä, vaikka minusta tuntuukin vaikealta olla näin kauvan erossa sinusta ja Haraldista. Minä olen nyt päättänyt lähettää Haraldin reaalikouluun?" — Reaalikouluun? — "kun kaikki opettajat pitävät sitä suotavana. Varatuomari Hatting ilmoittaa hänet tänä iltana oppilaaksi." — mitä tämä merkitsee? — "Minä olen pannut hänet täyshoittoon Hattingille." (kiivaasti) Mitä tämä on? pannut hänet täyshoittoon? Mikä häneen on tullut? — Tämä on hänen omaa käsialaansa. (Rientää puutarhaan päin.) Herra varatuomari!

Neljäs kohta.

Eeva. Hatting.

Hatting. Kutsuitteko minua, rouva?

Eeva. Minun täytyy pyytää teiltä selitystä. Minä olen saanut mieheltäni kummallisen kirjeen, jota minun on mahdoton ymmärtää. Hänkö itse antoi teille tämän kirjeen?

Hatting. Hän itse sen antoi, ja hän kirjoitti sen minun läsnäollessani.

Eeva. Huomasitteko oliko hän aivan entisellään? Eihän hän vaan lienee tullut sairaaksi.

Hatting. Ei, hän oli mitä parhaimmissa voimissa.

Eeva. Sitte te varmaankin tiedätte, mitä hänen kirjeensä sisältää.

Hatting. Minä arvaan, että hän kirjoittaa antaneensa minulle toimeksi ilmoittaa hänen poikansa tänä iltana oppilaaksi reaalikouluun.

Eeva. Siitä ei tule mitään.

Hatting. Eikö? — Tuleehan toki.

Eeva. Ei! Rönnow on tehnyt päätöksensä siinä luulossa, että minä siihen myöntyisin, mutta minä olenkin toista mieltä. Haraldia ei ilmoiteta kouluun tänä iltana.

Hatting. Suokaa anteeksi, hyvä rouva, kyllä Harald ilmoitetaan kouluun.

Eeva. Kuinka te saatatte sanoa, että hän ilmoitetaan kouluun, vaikka ne, joilla on valta päättää asiasta, eivät siihen myönnä? Minä tahdon ensin keskustella Rönnowin kanssa, ennenkuin minä annan suostumukseni.

Hatting. Minä pyydän huomauttaa, että herra Rönnow on tehnyt suostumuksen minun kanssani. Hän on päättänyt asian.

Eeva. Niin, hän on päättänyt! Mutta hän ei ole saanut minun suostumustani.

Hatting. Teidätkö?

Eeva. Niin. Tottahan äidin mielipiteellä täytyy olla jotain arvoa silloin kuin päätetään hänen lapsensa kasvatuksesta.

Hatting. Epäilemättä. Herra Rönnow onkin tähän asti aina ottanut huomionsa teidän mielipiteenne, mutta kun hän on keskustellut Haraldista asiantuntijain kanssa...

Eeva. Asiantuntijain? Kutka ne ovat?

Hatting. Opettajat. Tutkinnon suorittaneet opettajat valtion koulussa.

Eeva. Opettajat! Mitä he tietävät minun lapsestani? Nehän eivät edes tunne häntä.

Hatting. Tottahan he parhaiten tietävät kuinka lasta tulee kohdella. Nehän ovat lukeneet ja sitä varten valmistuneet.

Eeva. Vieraat opettajatko, joilla ei ehkä itsellään ole lapsia ja joiden vaimot ovat pintapuolisia muotinuksia, hekö tietäisivät paremmin kuin lapsen oma äiti, kuinka yhdeksänvuotiasta on kohdeltava? Ei, hyvä herra varatuomari.

Hatting. Epäilemättä jokainen äiti tahtoi aina pitää lapsensa kotona.

Eeva. Mahdollista kyllä. Mutta jos te luulette, että minä en tahtois lähettää Haraldia pois kotoa, jos se olisi hänelle hyväksi, niin te erehdytte. Hän lähetetään kyllä aikanaan, mutta ei nyt vielä. Minä en viskaa häntä vierasten keskelle niin kauan kuin tiedän itse parhaiten voivani häntä kasvattaa. Minä en lähetä Haraldia näin heikkona ja hentoisena toverien joukkoon, joita en tunne, minä en anna heidän turmella viatonta pientä poikaani, sillä minä tiedän, että lukemattomat pienet pojat ovat varahin joutuneet harhateille turmeltuneitten toverien joukossa. Jos minä nyt lähetän hänet reaalikouluun, silloin hän joutuu vuoden päästä toiseen kouluun, vielä kauemmas pois kotoa, ja niin minä olen hänet menettänyt, enkä saa häntä enää milloinkaan takaisin.

Hatting. Teillä saattaa olla kyllä syitä käsittää asia omalla tavallanne. Mutta se ei koske minuun. Minä olen saanut teidän mieheltänne asian toimittaakseni, ja se minun tulee toimittaa.

Eeva. Ettehän toki tarkoittane, että teillä on oikeus ilmoittaa lapsi kouluun, vaikka hänen äitinsä kieltää?

Hatting. Tietysti rouva, sitä minä juuri tarkoitan, kun hänen isänsä on antanut selvän käskyn.

Eeva. Kuulkaa, te ette ymmärrä Rönnowin ja minun keskinäistä suhdetta. Meillä ei ole niinkuin... niinkuin niin monissa kodeissa. Toinen ei meillä hallitse toista, me päätämme kaikki asiat yhdessä ja se on oikein.

Hatting. Se on kyllä kaunis tapa tavallisissa oloissa. Mutta sattuuhan poikkeuksia.

Eeva. Poikkeuksia?

Hatting. Niin, kun mies ja vaimo ovat eri mieltä.

Eeva. Jos ovat eri mieltä, niin sopikoot asiasta.

Hatting. Aivan niin. Mutta kummalla heistä tulee olla päätösvalta niin kauan kuin he ovat eri mieltä?

Eeva. Niin kauan kuin he ovat eri mieltä? Silloin ei ole kumpaisellakaan päätösvaltaa.

Hatting. Ja te luulette sen käyvän päinsä? Ajatelkaapas! Miehenne tahtoo panna poikansa kouluun, ja te ette tahdo. Jos nyt poika joutuu kouluun, kenen tahto on silloin tapahtunut?

Eeva. Mieheni tietysti, mutta se ei saa tapahtua.

Hatting. Jos poika ei joudu kouluun, silloin on asia ratkaistu rouva Rönnowin mielen mukaan, ja hänen tahtonsa tietysti saa tapahtua. Eikö niin?

Eeva. Ei!

Hatting. Perheessä on siis yksi, jolla on päätösvalta, ja teidän mielestänne se yksi on oleva vaimo.

Eeva. Ei, sitä minä en tarkoita. Te ymmärrätte minua kerrassaan väärin.

Hatting. Saanko pyytää arvoisaa rouvaa selittämään, millä tavoin mies tässä suhteessa saapi käyttää valtaansa lapsen suhteen. Vai eikö hänellä saa ollakaan mitään valtaa?

Eeva. Valta hänellä tulee olla, mutta ei yksinvaltaa.

Hatting. Toisin sanoen: hänellä tulee olla valtaa silloin kuin hän on yksimielinen teidän kanssanne. Mutta jos te olette eri mieltä, silloin te yksin vallitsette. Sitäkö te siis tarkoitatte?

Eeva. En, en! Oi, en minä pysty väittelemään varatuomarin kanssa. Mutta minulla on selvä vakaumus ja teidänkin pitäisi tuntea, että tehdään julmaa vääryyttä, jos lapsi riistetään kodista vastoin äidin tahtoa.

Hatting. Aivan niin, jos isää ei ole olemassa. Mutta otaksukaamme, että isälläkin on tahto...

Eeva. Oi, en minä pysty kiistelemään teidän kanssanne, eikä siitä ole mitään hyötyä, että me tässä viisastelemme.

Hatting. Se on minunkin mielipiteeni. Kaikki keskustelu on turhaa, kun minulla kerran on isän selvä määräys.

(Menee puutarhaan.)

Viides kohtaus.

Eeva.

Eeva. Ilkeämielinen ihminen! Eikö hän voi sitä ymmärtää? Mutta hän ei tahdokaan ymmärtää minua. Hän itse on yllyttänyt Rönnowia, siitä minä olen varma... minä en vastannut hänelle niin kuin minun olisi pitänyt. Minä jouduin aivan suunniltani... enhän minä ole milloinkaan ennen noita asioita ajatellut, (mieltii) "Kun mies ja vaimo ovat eri mieltä"... maltahan!... (Iloisena) Nyt minä tiedän. (Juoksee ovelle) Herra varatuomari!

Kuudes kohtaus.

Eeva. Hatting.

Hatting. No, hyvä rouva?

Eeva. Suokaa anteeksi, herra varatuomari, että minä äsken kiivastuin. Minä tahtoisin mielelläni vielä vähän puhella teidän kanssanne.

Hatting. Se minua suuresti ilahuttaa.

Eeva. Mieheni ja minä olemme tällä haavaa eri mieltä asiasta, joka ei ole mikään pikku seikka. Kun on kysymys vähäpätöisistä asioista, silloin minä aina myönnyn. Mutta tämä on kaikkein suurin ja tärkein kysymys, mikä perheessä saattaa esiintyä, sillä se koskee minun lastani, ja silloin äiti ei voi myöntyä. Tehän sanoitte, että jos ei miehen tahto tapahdu, silloin vaimo vallitsee. Ettekö sanonut?

Hatting. Niin sanoin.

Eeva. Se saattoi minut hetkeksi ymmälle. Mutta nyt minä vasta huomaan, että teidän väitöksessänne ei ole perää. Minä osoitan sen. Sallikaa minun käyttää vertausta. Tanskan valtiopäivillä on kaksi kamaria, ensimmäinen ja toinen kamari. Eikö niin?

Hatting. Minua ilahuttaa, että teillä on niin paljon valtiollista harrastusta, että olette sen huomannut.

Eeva. Kuulkaa nyt! Kun ensimmäinen kamari antaa suostumuksensa johonkin lakiin — — —

Hatting (oikaisten). Hyväksyy lakiehdotuksen.

Eeva. Niin, sitä minä tarkoitin. Kun nyt ensimmäinen kamari hyväksyy lakiehdotuksen ja toinen kamari ei sitä hyväksy, niin asia raukelee. Eikö niin?

Hatting. Aivan niin.

Eeva. Mutta eihän kuitenkaan sanota, että toinen kamari hallitsee ensimmäistä kamaria tai että toinen kamari hallitsee yksin. Asia vaan raukelee ja jääpi entiselleen siitä syystä että muutosta ei saa panna toimeen, ennenkuin molemmat kamarit ovat yksimieliset.

Hatting. Aivan oikein. Teidän valtiolliset tietonne hämmästyttävät minua.

Eeva. Katsokaahan nyt, herra Hatting! Rönnow on ensimmäinen kamari ja minä olen toinen kamari.

Hatting. Ohoh, rouvaseni, se ei pidä paikkaansa.

Eeva. Antakaa minun puhua loppuun! Kun Rönnow hyväksyy — kun hän ehdottaa...

Hatting (oikaisten). Vaatii, sanomme lakikielellä.

Eeva. Kun nyt Rönnow vaatii, että minun poikani lähetetään pois kotoa, ja minä en sitä vaatimusta hyväksy, niin poikaa ei lähetetä, ja asia jääpi entiselleen. Mutta enhän minä siltä hallitse.

Hatting. Teidän todistuskykyne on kerrassaan ihmeteltävä ja väitöksenne on sekä ajatuksen että muodon puolesta aivan oikea, mutta valitettavasti siinä on yksi suuri puute — teidän käyttämänne vertauskuvat eivät sovellu tähän. Molempien kamarien keskinäinen suhde ei ole sama kuin miehen ja vaimon suhde toisiinsa.

Eeva. Sen kyllä minäkin ymmärrän, sillä miehen ja vaimon suhde perustuu rakkauteen.

Hatting. Niitä ei voi oikeudellisessa suhteessa verrata toisiinsa. Jos tahtoisimme käyttää valtioelämän alalta otettua vertauskuvaa, joka vastaisi aviopuolisojen keskinäistä suhdetta, niin tulisi meidän etsiä se valtiosta, jossa on yksinvaltainen kuningas ja neuvoa-antavat säädty.

Eeva. Kuinka sellaisessa valtiossa menetellään?

Hatting. Kuningas antaa säätyjensä tutkittavaksi ne muutokset, joita hän aikoo toimeenpanna, ja säädöt joko puoltavat niitä tahi neuvovat kuningasta luopumaan aikeestaan.

Eeva. Kuinka käy, kun säädöt hylkäävät kuninkaan ehdotuksen?

Hatting (oikaisten). Neuvovat kuningasta luopumaan ehdotuksestaan.

Eeva. Niin, neuvovat kuningasta luopumaan?

Hatting. Silloin kuningas tekee niinkuin hän itse näkee parhaaksi, seuraa säätyjen neuvoa tai on seuraamatta.

Eeva. Vai niin, säätyjen mielipiteellä ei siis ole mitään merkitystä?

Hatting. Ei enempää kuin minkä kuningas niille antaa.

Eeva. Mutta ihminen! Tarkoitatteko siis, että miehen ja vaimon suhde on tuollainen?

Hatting. Sitä juuri tarkoitan.

Eeva. Te puhutte onnettomista avioliitoista, joissa vaimoa sorretaan.

Hatting. Enpä niinkään, minä puhun avioliitosta yleensä, puhun siitä asemasta, jonka laki myöntää miehelle suhteessa vaimoon.

Eeva. Laki! Mikä laki?

Hatting. Se laki, jonka alaisia me kaikki olemme, maamme yhteiskunnallinen laki.

Eeva. Ettehän sillä suinkaan tarkoittane tanskalaisen isänmaamme lakia?

Hatting. Sitä juuri tarkoitan, ja minä tunnen lain — minä olen lainoppinut.

Eeva. Moista en ole ikinä kuullut. Miehelläkö olisi valta tehdä kodissa mitä hän tahtoo vähääkään huolimatta vaimonsa sanoista!

Hatting. Sillä on tietysti rajansa. Hänellä ei ole oikeutta lyödä häntä kuoliaaksi tahi rääkätä ruumiillisesti.

Eeva. Vai ei? Sepä kummaa? Mutta hänellä on oikeus riistää lapsi äidin sylistä ja heittää hänet kenen haltuun tahansa, vaikka äiti kieltää.

Hatting. On tietysti, jos hän sen katsoo oikeaksi. Siinä on laki hänen puolellaan.

Eeva. Täällä Tanskassako?

Hatting. Niin, täällä Tanskassa.

Eeva. Herra Hatting, kylläpä te luulette minua perin tyhmäksi, kun rupeatte uskottelemaan minulle tuollaisia hullutuksia. Jos me eläisimme noin hirveitten lakien alaisina, niin tottapa olisimme siitä joskus kuulleet.

Hatting. Minä en tiedä, mitä te, rouvaseni, olette kuullut, minä tahdon vaan lakitiedettä lukeneena miehenä ilmoittaa teille, että teidän miehellenne on lain mukaan täysi oikeus teidän mielipiteestänne huolimatta panna poikansa kouluun.

Eeva. Ja asettaa hänet teille asumaan?

Hatting. Niin, meille asumaan.

Eeva. Ja minä tahdon sanoa teille, että vaikka te olisitte kymmenen kertaa lainoppinut, niin minä en uskoisi sanaakaan siitä mitä nyt olette minulle laverrellut. Eikö äidillä olisi hitusen vertaakaan oikeutta lapseen, jonka hän itse on tuskalla synnyttänyt? Mitä isä on tehnyt lapsen hyväksi ansaitakseen yksinvallan? Onko hän kärsinyt lapsen tähden? Onko hän antanut sille verensä? Onko hän uhrannut mitään, mikä vetäisi vertoja sille, mitä äiti on uhrannut ja mitä hän saa joka päivä uhrata?... Houkkiohan minä olisin, jos loisin vähintäkään huomiota teidän puheeseenne. Siinä ei ole sanaakaan totta.

Hatting. Mitä minä olen sanonut, se on kaikki totta. Uskokaa jos tahdotte tahi olkaa uskomatta. Se ei muuta asiaa.

(Menee puutarhaan.)

Seitsemäs kohtaus.

Eeva.

Eeva. Se on mahdotonta. Varatuomari aikoo vaan vetää minua nenästä, sillä hän luulee että minä olen samallinen kana kuin hänen oma vaimonsa. Ei, ei, asian laita ei voi olla niin, sehän olisi aivan hurjaa. Kuinka Rönnow kirjoittaa? (ottaa kirjeen). "Oma rakas"... (lukee alkupuolen kirjeestä hätäisesti itsekseen). Siinä se on! "Minä olen nyt päättänyt lähettää Haraldin reaalikouluun"... niin, sen hän kyllä saattaa sanoa, hän on päättänyt sen omasta puolestaan... "kun kaikki opettajat pitävät sitä suotavana"... voi niitä opettajia! "Varatuomari Hatting, kaupunkiin tultuaan, ilmoittaa hänet tänä iltana oppilaaksi. Minä olen pannut hänet täyshoitoon Hattingille. Siellä hänen on hyvä olla" (kietoo kirjeen kiivaasti kokoon). Ja hänen vaimonsa on itse sanonut, että Hatting on tyly ja kova lapsille — ja että heidän täytyy totella häntä kuin sotamiehet!... Minä vaan en ymmärrä, mikä Rönnowiin on tullut. Hän ei myönnä minulla olevan hitusen vertaakaan oikeutta... ei edes hän... Se on varatuomarin vehkeitä, sillä laki ei voi olla sellainen. Kunpahan olisi edes joku ihminen, jonka kanssa saisin puhua! (Margrete ja Knudsen astuvat sisään). Knudsen!

Kahdeksas kohtaus.

Eeva. Knudsen. Margrete.

Knudsen. Minä tahtoisin niin mielelläni kiittää teitä, rouva Rönnow, siitä, mitä olette tehnyt meidän hyväksemme, Margreten ja minun.

Eeva. Teidänpö hyväksenne? Mitä minä olen tehnyt teidän hyväksenne?

Knudsen. Te olette tehnyt enemmän kuin kukaan muu olisi voinut tehdä. Se mitä te puhuitte Margretelle, on langennut hyvään maahan.

Margrete. Niin, rouva, teidän sananne ovat aivan ihmeellisesti rohkaisseet minua. Nyt minä luulen, että uskallan...

Eeva (hajamielisenä). Kuinka sanoitte? Mitä luulette uskaltavanne?

Knudsen. Margrete on herättänyt minussa sen toivon, että hän tulee minun vaimokseni.

Eeva. Siitä olen iloinen, minä iloitsen teidän kumpaisenkin puolesta. Antakaa anteeksi, että minä vastasin teille noin hajamielisesti. Varatuomari Hatting tässä koetti uskotella minulle mahdottomuuksia, joita minä en saa mielestäni, vaikka tiedän, että ne ovat sulaa hurjuutta. — Knudsen, tähän tunnette maamme lakeja?

Knudsen. Minun tietoni eivät uletu laajalle. Viime vuosina olen koettanut tutustua sellaisiin asioihin, jotka näihin aikoihin ovat olleet keskustelun alaisina.

Eeva. Te ainakin tunnette niitä asioita paremmin kuin minä. Asia koski avioliittoa. Varatuomari väitti, että meidän lakimme mukaan isä yksin saa määrätä kaikki lapsia koskevat asiat, eikä äidillä muka ole mitään sananvaltaa lapsista päätettäessä. Eikö se ole mahdotonta?

Knudsen. Se on kerrassaan mahdotonta. Sellainen ei voi olla laki.

Margrete. Ei, sehän olisi järjetöntä!

Eeva (iloisena). Niin, sitähän minäkin. Mutta, ajatelkaas, hän kiven kovaan vakuutti minulle, että isällä muka on valta riistää lapset pois kodista ja panna ne vento vieraaseen perheeseen asumaan, ellei hän tahdo pitää heitä kotona, vaikkei äiti ole mielipuoli eikä juoppo. Ja jos vaimo tekisi tästä valituksen, niin laki muka olisi miehen puolella. Niin hän vakuutti.

Knudsen. Hatting varmaankin puhui pilaa.

Eeva. Niin, enkös minä ole oikea narri, kun annan hänen pelottaa itseäni mokomilla jaarituksilla? Mutta nuo lakimiehet, ne osaavat esittää asiat niin, että oppimaton ihminen joutuu aivan ymmälle heitä kuunnellessaan. Hän väitti, että mies on kuningas kodissaan. Jos hän ja vaimo ovat eri mieltä jostain asiasta, joka koskee yhtä läheisesti heitä kumpaistakin, niin miehellä muka on yksin oikeus päättää riidanalainen asia oman mielensä mukaan. Mutta minä sanoin, että elämä on heille yhteinen ja sen vuoksi ei kodissa saa tehdä minkäänlaisia muutoksia ilman molempain suostumusta. Elleivät aviopuolisot pääse yksimielisyyteen siitä, millä tavoin muutos on tehtävä, niin asia jääköön entiselleen...

Eikö se ole päivän selvää?

Knudsen (mielttäväisenä). On — onhan se kyllä selvää.

Margrete. Knudsen, sinä et ole varma asiasta.

Eeva. Sanokaa, mitä te tarkoitatte!

Knudsen. Minä vaan tulin ajatelleeksi perheen omaisuutta yhteisessä pesässä.

Eeva. Niin, sehän on miehen ja vaimon yhteistä omaisuutta.

Knudsen. Niin — mutta miehen ei ole lain mukaan pakko hankkia vaimonsa suostumusta käyttääkseen perheen omaisuutta mielensä mukaan, ja vaimo...

Margrete (kiivaasti). Vaimo ei saa käyttää äyriäkään ilman miehen luvatta. Sen minä tiedän... minä olen sen itse nähnyt.

Eeva. Niin on laita sellaisissa perheissä, joissa vaimot antavat sortaa itseään. Mutta sellainen ei suinkaan ole laki.

Knudsen. Laki on tosiaankin sellainen.

Eeva. Mitä te sanotte, Knudsen?

Margrete. Niin, eikö se ole kauheaa? Tyttö, joka menee naimisiin, kadottaa kaikki oikeutensa.

Knudsen. Niin, Margrete, jos hän saa hyvän miehen, niin kaikki hänen oikeutensa säilyvät loukkaamattomina ja hän saapi vielä enemmän oikeuksia, kuin hänellä oli ennestään, mutta jos hän saa pahan miehen, niin ei mikään laki voi hänen oikeuksiaan suojella. Kysy rouva Rönnowilta, onko hän koskaan huomannut että hänellä olisi vähemmän valtaa, kuin hänen miehellään.

Eeva. Omaisuutta minä en milloinkaan ole tullut ajatelleeksi, vaikka Knudsenin huomautus siitä on aivan oikea. Mutta oikeus lapsiin, se ei voi olla sillä kannalla, kuin varatuomari väittää, sehän olisi aivan mahdotonta... se teidän täytyy myöntää.

Knudsen. Hyvä rouva Rönnow, eiköhän lie yhdentekevää, miten se asia on määrätty laissa, jos vaan on hyvä mies, joka tunnustaa vaimonsa oikeuden?

Margrete. Ei, se ei ole yhdentekevää, sillä jos hänellä ei ole oikeutta, niin hänen täytyy elää miehensä armosta.

Eeva (Knudsenille). Miksi te ette vastaa minun kysymykseeni? Sanokaa minulle suoraan, mikä teidän käsityksenne on tästä asiasta!

Knudsen. Minä en ymmärrä, miksi te sitä kysytte.

Eeva. Kuulkaa siis! Minulla on hyvä mies, mutta hän on varmaankin suuttunut minuun siitä, että minä en hyväksynyt hänen asettumistaan vaaliedokkaaksi. Kenties se oli väärin, mutta minä tarkoitin hänen parastaan, ja minä luulen, että Hatting on yllyttänyt hänet ja sitten hän on lähettänyt sellaisen sanan, että meidän yhdeksänvuotias poikamme pannaan kaupunkiin kouluun, ja on tehnyt Hattingin kanssa sopimuksen, että meidän lapsemme (kyyneleet silmissä) viedään pois kotoa ja pannaan heille, Hattingille, asumaan.

Margrete (keskeyttäen). Rouva!

Eeva. Tuo on väärin lastamme kohtaan, sen minä tiedän paremmin kuin hän. Mutta onko hänellä oikeus siihen? Eikö minulla ole mitään oikeutta? Eikö minulla ole lupaa sanoa: sitä ei tehdä — minä en sitä salli?

Knudsen. Rouva Rönnow! puhukaa asiasta miehenne kanssa, minä olen varma...

Eeva. Miksi ette vastaa minulle, onko minulla oikeutta vai ei?

Knudsen. Siksi että avioliitossa ei voi vedota oikeuksiinsa, vaan aviopuolisojen täytyy keskustellen selvittää keskinäiset asiat.

Eeva. Minä en ole milloinkaan ennen elämässäni tiedustellut oikeuksiani. Mutta tällä hetkellä minun täytyy tietää onko minulla oikeutta, sillä nyt minun tulee sitä käyttää.

Knudsen. Kysykää sitten herra Rönnowilta, sitä hän ei pane pahakseen.

Margrete. Sinä siis tarkoitat, ettei vaimolla ole muuta oikeutta, kuin se, minkä hänen miehensä hyvästä suosiostaan hänelle myöntää.

Knudsen. Minä en tiedä. En ole milloinkaan joutunut sellaiseen asemaan, että olisin tullut sitä ajatelleeksi.

Eeva. Kuulkaa, Knudsen! Minä olisin puhunut asiasta Rönnowin kanssa, enkä suinkaan olisi tiedustellut kenenkään syrjäisen mieltä, jos hän olisi ollut kotona. Mutta hän tulee kotiin vasta huomismiltana, ja Hatting on saanut määräyksen, Rönnowin oman määräyksen, ilmoittaa poikamme reaalikouluun vielä tänä iltana.

Knudsen. Sepä ikävää. Niin ollen asiata on vaikea muuttaa. Pyytäkää että Hatting jättäisi ilmoittamisen toistaiseksi!

Eeva. Miksi minun pitäisi pyytää, jos minulla on oikeus kieltää? Ja se oikeushan minulla toki lienee?

Knudsen (hiljaa). Minä en tiedä.

Eeva. Ettekö tiedä? — Margrete!

Margrete. Rouva kulta!

Eeva. Sinä siis olet ollut oikeassa.

Knudsen. Eihän toki! Odottakaa, kunhan minä puhuttelen varatuomaria, niin saatte nähdä, että asia selviää. — Missä hän on?

Margrete. Hän on verannalla... Rouva kulta, tulkaa minun kanssani sisälle! minä en milloinkaan petä teitä.

(Eeva ja Margrete menevät Eevan kamariin.)

Yhdeksäs kohtaus.

Knudsen. Hatting.

Knudsen (lähestyy verannan ovea). Herra varatuomari!

Hatting. Herra Knudsen! Joko me taas satumme yhteen täällä? Näihin aikoihin me usein tapaamme toisemme.

Knudsen. Minä olen kuullut, että herra Rönnow on pyytänyt teitä ilmoittamaan poikansa reaalikouluun.

Hatting. Aivan niin. Siis tekin sen jo kuulitte.

Knudsen. Kuten te itsekkin tiedätte, on tämä vastoin rouva Rönnowin mieltä.

Hatting. Sitä minä, suoraan puhuakseni, kyllä odotinkin. Ne armaat äidit niin mielellään hemmottelevat lapsiaan.

Knudsen. Koulun puolesta kaiketi lie yhdentekevää tapahtuuko ilmoittaminen tänään tai huomenna.

Hatting. Tietysti! Herra Rönnowin pojalle ovat koulut avoinna, tuotakoon hän milloin tahansa.

Knudsen. Sitä minäkin ajattelen, ja siitä syystä pyytäisin, että te jättäisitte ilmoittamisen huomiseksi.

Hatting. Koskeeko tämä asia teitä? Vai mistä syystä toivotte ilmoittamisen siirtämistä?

Knudsen. Se koskee kipeästi rouva Rönnowiin jo siitäkin syystä, ettei herra Rönnow edeltäkäsinsä ole neuvotellut hänen kanssaan.

Hatting. Joutavia! Kyllä he siitä ovat aivan kylläksi "neuvotelleet". Asia on jo kauan ollut valmis päätettäväksi, ja nyt herra Rönnow on vihdoinkin sen päättänyt.

Knudsen. Minä sittenkin pyytäisin teitä jättämään ilmoittamisen toiseksi kertaa, sillä minä pelkään, että se tuottaa ristiriitaisuutta onnelliseen avioliittoon.

Hatting (pilkallisesti). Niinkö arvellette?

Knudsen. Minä tiedän, että niin käy. Te ette tunne rouva Rönnowia.

Hatting. Tosin minä en ole yhtä vanha tuttu hänen kanssaan kuin te, herra Knudsen, mutta hänen perillensä ei ole niinkään vaikea päästä, sillä hän ei ole mikään monimutkainen luonne. — Mutta se ei kuulu tähän. Minulla on selvä määräys herra Rönnowilta, ja minä olen hänen asiamiehensä.

Knudsen. Kuulkaa, herra varatuomari! Te toivoisitte herra Rönnowin valtiopäiville tästä vaalipiiristä.

Hatting. Mitä se tähän kuuluu?

Knudsen. Teidän toivonne toteutuu, jos te jätätte kouluun ilmoittamisen huomis-illaksi. Sillä ehdolla minä vapaaehtoisesti poistun vaalitaistelusta ja jätän sijan herra Rönnowille.

Hatting. Sepä merkillinen ehdotus. Minun on mahdotonta ymmärtää, mitä yhteyttä näillä asioilla on keskenään. Millä tavoin herra Rönnowin päätös poikansa kouluun panosta koskee valtiopäivämiehen vaalia?

Knudsen. Minä pelkään, että se ristiriita, mikä tässä perheessä on ilmaantunut, on saanut alkunsa vaaliasiasta. Ja minä olen niin suuressa kiitollisuuden velassa Rönnowin perheelle...

Hatting. Vai niin, te väistytte vaimon vuoksi miehen tieltä.

Knudsen. Molempain vuoksi, se tietäkää.

Hatting. Teidän ehdotuksenne on sängen kaunis, ja kieltämättä se on minulle hyvin viekoitteleva. Mutta minulla on haltuuni uskottu tehtävä, joka minun tulee miehenä suorittaa.

Knudsen. Tällä kertaa herra Rönnow varmaan on teille kiitollinen, jos jätätte sen tekemättä.

Hatting. Mutta hänellä on suurempi syy kiittää minua, jos sen toimitan. Nämä asiat eivät kuulu yhteen. Ne ovat kaksi eri asiaa, ja me emme heitä toista toisen vuoksi. Sekä minulle että herra Rönnowille on parasta, että suoritamme loppuun, minkä kerran olemme alkaneet.

Knudsen. Hylkäätekö siis tarjouksen?

Hatting. Jos tahdotte siirtyä herra Rönnowin tieltä muilla ehdoilla, jotka eivät ole yhtä kohtuuttomia kuin tämä vaatimuksenne, niin sopiihan asiata ajatella.

Knudsen. Muita ehtoja minulla ei ole. Näin ollen minä pyydän, että te laintuntijana vastaisitte erääseen kysymykseen. Eikö meidän lakimme myönnä vaimolle mitään oikeutta lapsiin?

Hatting. Myöntää tietysti. Laki myöntää äidille hyvinkin paljon oikeutta, ja jos hän on naimisissa, niin tulee miehen lain mukaan neuvotella vaimonsa kanssa kaikesta mikä koskee lapsia.

Knudsen. Eikö siis aviomies saa lähettää lasta kotoa ilman äidin suostumusta?

Hatting. Ehei, herra Knudsen! Jos tahdotte olla lainsäätäjä, niin älkää tehkö sellaisia johtopäätöksiä. Laki myöntää naidulle vaimolle paljon oikeutta, mutta ei mitään kohtuuttomia oikeuksia. Laki käskee miestä neuvottelemaan vaimon kanssa, mutta se ei pakota häntä noudattamaan vaimon neuvoa.

Knudsen. Sitä ei tässä tarvita. Minä tahtoisin vaan tietää, onko äidin mielipiteellä mitään merkitystä lapsista päätettäessä.

Hatting. Ei, sitä ei sillä ole ennenkuin te tulette ministeriksi. Mies on kuningas kodissaan. Se on koko yhteiskuntajärjestyksen kulmakivi. Naiduilla vaimoilla on sen verran päätösvaltaa, kuin heidän miehensä heille myöntää tai minkä he naisellisen viekkautensa avulla itselleen hankkivat — ja sitä he kyllä osaavatkin hyväksensä käyttää. Hyvästi, herra Knudsen!

(Menee puutarhaan.)

Kymmenes kohtaus.

Knudsen. Eeva. Margrete.

Eeva (avaa hiljaa oven ja katsoo sisälle). Knudsen!

(Eeva ja Margrete tulevat sisälle.)

Knudsen. Rouva Rönnow!

Eeva. Mitä hän sanoi?

Knudsen. Ikävä kyllä, hän ei suostu jättämään asiaa huomiseksi. Luulin toki, että hän siihen suostuisi,

minä koetin ihan viimeistä keinoa.

Eeva. Ettekö puhunut hänen kanssaan tuosta oikeuskysymyksestä?

Knudsen. Kyllä me puhuimme siitä vähän, mutta...

Eeva. Minulla siis ei ole mitään oikeutta.

(Istuen tuolille painaa päänsä käsiinsä.)

Margrete. Ei, nyt sinä et enää meitä petkuta. Kurja se nainen, joka menee naimisiin!

Knudsen. Hiljaa, Margrete! — Hyvä rouva Rönnow, antakaa vaan varatuomarin tänään tehdä, mitä hän on saanut päähänsä, huomenna erehdys kyllä korjataan. Kunhan vaan itse saatte puhutella miestänne, niin minä olen varma siitä, että hän muuttaa päätöksensä. Kuule, Margrete, (kuiskaten) missä Rönnow on?

Margrete (kuiskaten). Holmin luona Ylikartanossa.

Knudsen (kuiskaten). Minä otan heti hevosen ja lähden häntä hakemaan. Minä olen varma siitä, että hän tulee kotiin. Koeta sinä sillä aikaa rauhoittaa rouvaa — älä kiihota hänen mieltään!

Margrete (tylysti). Minä en toivo suuria sinun puuhistasi. Minä en osaa valehdella, en voi tuutia häntä uneen, kun hänen silmänsä kerran ovat avautuneet.

Knudsen (entiseen tapaansa). Margrete kulta! Kaikki kääntyy vielä parhain päin.

Margrete. Ei milloinkaan niillä keinoin, joihin sinä turvaat. Minä niin katkerasti kadun sitä, mitä sinulle myönsin. Minä olin hetkisen sokeana, mutta nyt minä en milloinkaan mene naimisiin.

Knudsen (lähenee Eevaa). Minä poistun hetkeksi. Mutta ennen lähtöäni pyytäisin, ettette loisi aivan suurta huomiota siihen, mitä Margrete sanoo, sillä hänen sydämessään on tuo sairas kohta.

Eeva. Ei, hän on ainoa meidän joukossamme, joka on terve. Hän oli valveilla silloin, kuin minä vielä näin unta.

Knudsen. Menkää huoneeseen, hyvä rouva, ja lukekaa hetkinen jotain kirjaa, tahi pankaa vähäksi aikaa lepäämään. Minä saavun heti, ja minä lupaan että...

Eeva. Kiitoksia paljon, Knudsen, hyvántahtoisuudestanne! Mutta minulla ei enään ole mitään toivottavaa. (Knudsen menee ulos eteisen ovesta.) Minä puhuttelen vielä kerran varatuomaria. Margrete, tahdotko pitää vähän silmällä Haraldia?

(Margrete menee puutarhaan.)

Yhdestoista kohtaous,

Eeva. Hatting.

Eeva (ovella). Herra varatuomari!

Hatting (tulee). Millä saatan teitä palvella, arvoisa rouva?

Eeva (koettaa puhua tynnosti). Isällä on siis oikeus ottaa lapset kotoa ja panna heidät...

Hatting. Ja panna heidät kouluun, — o-on, kyllä asia on niin.

Eeva. Ja panna heidät vierasten ihmisten luokse asumaan, äidin vastalauseesta huolimatta?

Hatting. On kyllä, laki on siinä selvää selvempi.

Eeva. Mistä iästä alkaen hänellä on se oikeus?

Hatting. Mitä tarkotatte?

Eeva. Kuinka vanha lapsen tulee olla silloin, kuin isä saa sen oikeuden? Ei suinkaan hän saa ottaa rintalasta äidin syylistä ja sitoa sitä vieraan vaimon rinnoille, joka on peninkulmien päässä?

Hatting. Sellaista ei kukaan isä tietysti yritäkään, jos lapsi kerran saapi hyvän hoidon hänen omassa kodissaan.

Eeva. Mutta jos isä tahtoo, jos sellainen oikku juolahtaa hänen mieleensä, eikö äiti saa sitä estää?

Hatting. Kuinka se olisi mahdollista?

Eeva. Ja te ette pidä sitä vääränä?

Hatting. Tässä maailmassa tapahtuu niin paljon vääryyttä, jota laki ei voi estää eikä rangaista. Jos esim. vaimo kiusaa miehensä kuoliaaksi...

Eeva. Niinkuin ei muka mies voisi kiduttaa vaimoansa kuoliaaksi! Mutta eihän laki tunnusta vaimoa edes ihmiseksikään.

Hatting. Te erehdytte, hyvä rouva, laki asettaa vaimon hyvin korkealle. Se luottaa hänen sanaansa niinkuin Jumalan sanaan. — Onhan helppo tietää, kuka on lapsen äiti, mutta isästä ei yksikään ihminen saa selkoa, ellei äiti sitä ilmoita. Laki luottaa hänen sanaansa. Isän oikeus riippuu kokonaan äidin sanasta.

Eeva. Orjan sanasta.

Hatting. Hän ei ole mikään orja, hän on alamainen. Siksi hän on omasta vapaasta tahdostaan antautunut. Kuka käskee hänen mennä avioliittoon?

Eeva. Miksi ette ole milloinkaan sanoneet meille sanaakaan siitä? Miksi olette korein sanoin viekotelleet meitä luopumaan ihmisoikeudestamme? (kiivaasti). Vastatkaa! miksi olette sen tehneet!

Hatting. Teidän oma syyne on, jos ette ole sitä tietänyt. Sellainen on avioliitto ollut maailman alusta, ja sellaisena sen täytyy pysyä, ja se teille kyllä sanottiin silloin, kuin te siihen liittoon menitte.

Eeva. Minulleko? Ei milloinkaan!

Hatting. Eikö pappi teille häpäpäivänänne sanonut, että teidän "tahtonne pitää miehenne ala annettu oleman?"

Eeva. Minä olen ollut hänelle alamainen, alamainen rakkaudessa, sillä siitä tässä on kysymys, ei muusta. Minä olen uskonut hänelle elämäni, enkä ole tahtonut pitää mitään itselläni. Minä en ole milloinkaan tahtonut hallita, aina minä olen palvelut häntä ja lastani kaikesta voimastani. Ellei se ole ollut kylläksi, niin minä kumminkin tiedän, että minulla on ollut vilpittömän tahto tukea häntä kaikessa. — Olen tahtonut olla hänen uskollinen auttajansa.

Hatting. Se on kyllä kaunista, mutta kun vihkimäluvussa sanotaan, että vaimon tahto pitää "miehen ala annettu oleman", niin se ei merkitse, että vaimon tulee olla miehensä "auttaja" — hänen tulee olla "alamainen".

Eeva (jäykästi). Kiitoksia hyvästä opetuksesta! Se riittää jo.

Hatting. Olen käytettävänä, milloin vaan tahdotte, arvoisa rouva.

(Menee.)

Kahdestoista kohtaus.

Eeva. Margrete.

Eeva (seisoo hetken mietteissään. Margrete tulee). Minä olen orja!

(Heittäytyy hänen syliinsä).

Margrete. Rouva kulta, rakas rouva, älkää itkekö noin. Älkää olko noin toivoton! Knudsen on luvannut auttaa. Hän lähti herra Rönnowin luokse.

Eeva. Ei siitä ole apua.

Margrete. Onhan toki, jos hän peräyttää aikeensa.

Eeva. Ei siitä ole apua. Ei mikään auta silloin, kuin ihminen on turvattomana toisen käsissä... Harald ei ole ainoa, jonka minä kadotan ainiaaksi... Jos minulle nyt syntyisi toinen...

Margrete. Lapsi! Niinkö, rouva? — Luuletteko...

Eeva. Minä tiedän sen... olen nyt tullut varmuuteen siitä ja olisin juuri tänään tahtonut ilmoittaa sen miehelleni. Lapsi raukkani, sinut riistetään äidin sylistä!

(Itkee, pää Margreten olalla).

Margrete. Kyllä kaikki kääntyy taas hyväksi.

Eeva. Ei koskaan, ei tässä elämässä. — Et usko, kuinka iloiseksi minä tulin siitä mitä havaitsin. Meillä oli ennen Harald poikaamme kaksi pienokaista. Ne otti meiltä Hän, joka riistää meiltä rakkahimpamme sulasta rakkaudesta... ja minä ikävöitsin Rönnowia niin hartaasti saadakseni ilmoittaa hänelle uutisen. Meidän välillämme oli ollut hiukan erimielisyyttä, mutta se ei ollut vaarallista, sillä tiesihän mieheni, että minä tarkoitin hänen parastaan. Mutta sillaikaa kuin minä kaihomielin häntä odottaisin, vehkeili hän minua vastaan ja lähetti tämän pyövelin...

Margrete. Rouva, lähettävähän monet hellät vanhemmat lapsensa kaupunkiin kouluun.

Eeva. Niin kyllä, silloin kuin se on heidän mielestään eduksi lapselle tai kun he eivät muulla tavoin voi hankkia hänelle opetusta. Mutta me olemme varakkaita, ja minä tiedän, että Harald on liian pieni joutuakseen pois kotoa. Minä tiedän, että tässä tehdään lapselle vääryyttä. Eikö ole kauheaa, ettei äidillä, joka sen käsittää, ole oikeutettu suojella lastansa?

Margrete. Ehkä herra Rönnow tahtoo...

Eeva. Jos minä puhuin liian rohkeasti, niin Rönnow itse on siihen syyppää. Hän itse on nämät yksitoista vuotta opettanut minua pitämään itseäni hänen vertaisenaan. Mutta se oli väärin — se oli verinen vääryys minua kohtaan. Naimisiin mennessämme minä olin nuori ja hento, silloin hän varmaankin olisi voinut taivuttaa minut alamaisekseen, mutta hän on antanut minun vapaudessa kasvaa ihmiseksi — ja nyt minusta tahdotaan yht'äkkiä tehdä Griseldis... Ei, minä en voi!

Margrete. Ei — se ei saa tapahtua!

Eeva. Nyt hän ottaa minun ainoan lapseni, ja kun tuo toinen syntyy, silloin täytyy minun taas sanoa: minä ja minun lapseni, me olemme sinun omiasi, tee meille mitäs tahdot.

Margrete. Ei, rouva, sitä te ette tule sanomaan.

Eeva. Minä en voi sanoa niin... minä en saata sitä koskaan oppia. Hän on itse tehnyt sen minulle mahdottomaksi. Sano, Margrete, olenko minä elinijäkseni myöty? Enkö voi koskaan päästä vapaaksi? Mitä sinä tekisit minun sijassani?

Margrete. Mitä minä tekisin, se on eri asia. Sitä te ette voi.

Eeva. Voin kyllä! Minä voin mitä tahansa. — Sano mitä sinä tekisit.

Margrete. Minä luulen... minä tiedän, etten voisi olla täällä päivääkään tämän jälkeen. Minä pakenisin!

Eeva. Pakenisit?

Margrete. Pakenisin lapseni kanssa — rientäisin kauas pois, etsisin rauhaisan paikan. Siihen minä asettuisin lapsineni, eläisin siinä ja tekisin työtä lapseni hyväksi.

Eeva. Työtä — ah, se on parasta.

Margrete. Jos te lähdette, niin minä tulen mukaan. Me pitäisimme yhdessä huolen Haraldista — ja siitä toisesta — ja siihen me kyllä pystymme, sillä minä olen taitava ompelija ja minulla on hyvä ompelukone. Ja minä olen tottunut monenlaiseen työhön, ja olen tehnyt kovaa työtä. Onpa minulla vähän rahaakin säästössä.

Eeva. Kiitos, Margrete, — sinä olet minun ainoa ystäväni! Me mietimme asiaa huomiseksi.

Margrete. Silloin se on myöhäistä.

Eeva. Myöhäistäkö?

Margrete. Kun minä kävin puutarhassa Haraldia etsimässä, niin minä kuulin hänen juttelevan rouva Hattingin kanssa. Rouva Hatting kysyi minulta, joko olimme panneet hänen vaatteensa matkalaukkuun.

Eeva. Kenenkä vaatteet?

Margrete. Haraldin. Hän sanoi, että Haraldin oli määrä lähteä heidän kanssaan kaupunkiin.

Eeva. Tänä iltanako?

Margrete. Niin, jotta hän ennättäisi hyvissä ajoin aamulla tutkintoon. Niin oli herra Rönnow määrännyt. Kyllä kai se on kirjeessä.

Eeva. Kirjeessä — ei! — Mutta lienenkö minä edes lukenut kirjeen loppuun? (ottaa kirjeen esille.) "Oma rakas" — valhetteliija!... "Minä olen pannut hänet täyshoitoon Hattingille; siellä hänen on hyvä olla. Hän saa seurata tänä iltana Hattingin herrasväkeä kaupunkiin ennättääkseen hyvissä ajoin huomisaamuna kouluun. Sinun" — Margrete, kutsu Harald sisään, meidän täytyy heti rientää pois.

Margrete. Hän on juuri portaitten edessä. Harald!

Kolmastoista kohtaus.

Eeva. Margrete. Harald (puutarhasta).

Harald (ovessa). Äiti kulta!

Eeva. Oma pikku poikani, tule äidin luo (syleilee lasta). Onko sinun takkisi eteisessä?

Harald. On, äiti, minä olin juuri menossa sitä hakemaan. Minähän pääsen tänään kaupunkiin.

Eeva. Mistä sinä sen tiedät?

Harald. Rouva tuolla ulkona sanoi, että isä lähettää minut hänen kotiinsa jo tänä iltana.

Eeva. Sanoiko hän?

Harald. Sanoi. Se on oikein kiltti rouva. Äiti, minä juoksen hakemaan takkini.

Eeva. Tahdotko mennä pois äidin luota?

Harald. Minä tulen takaisin huomenna, kun tutkinto on ohitse. Mutta sitten minä taas menen hänen luokseen ensi viikolla, kun koulu alkaa. Ja hän sanoo, että siellä on niin hauskaa, siellä on paljon iloisia poikia, ja me leikimme aina välitunnilla. Ja minä saan asua hänen luonaan, ja minulla on oikein oma huone, ja siellä on pöytä ja tuoli ja uuni. Ja siellä on puutarhakin ja paljon omenapuita ja päärynöitä, ja iso koira, jonka nimi on Hektor.

Eeva. Mutta Harald, hennotko sinä todellakin jättää oman äidin?

Harald. En, äiti kulta! Minä en jätä sinua, minä tulen kotiin joka sunnuntai. Mutta se on niin hyvä rouva, hän kertoi minulle hauskoja satuja ja sanoi, että minä saan kutsua häntä tädiksi, ja hän sanoo olevansa minulle aivan niinkuin äiti.

Eeva. Etkö sinä sanonut, että sinulla on äiti?

Harald. Sen hän kyllä ilmankin tietää. Mutta hän sanoi, että siellä on niin hauskaa, hän leikkii minun kanssani aina, kun minä pääsen koulusta, ja sitten me menemme rantaan ja purjehdimme veneellä kauas ja saamme nähdä kaikki suuret laivat. Ja vuoden päästä minä pääsen Köpenhaminaan. — Mutta, äiti, sinun on paha mielesi.

Eeva. Oma pikku poikani, sinä et saa lähteä äidin luota. Äiti ei jaksakaan sitä kestää — äidillä ei ole ketään muita kuin sinä, äidin pikku poika. Me lähdemme yhdessä.

Harald. Yhdessäkö? Enkö minä sitten pääsekään kaupunkiin ja veneeseen purjehtimaan?

Eeva. Eipä tiedä, vaikka vielä saisit purjehtia isossa laivassa. Mutta nyt Margrete pukee yllesi, sillä me lähdemme heti.

Harald. Hetikö? Sitten minun täytyy mennä sille rouvalle sanomaan. Nekin tahtovat lähteä heti.

Eeva. Ei sinun tarvitse mennä. Margrete, mene sisälle Haraldin kanssa ja pistä joutuun vähän vaatteita mukaan. Minä tulen heti perässä.

(Margrete ja Harald menevät Eevan huoneeseen.)

Neljästoista kohtaus.

Eeva. Hetkisen perästä Rönnow. Sitten rouva Hatting ja Margrete.

Eeva. Ei, minä en voi — en voi! He varastavat lapsen sydämmen minulta. — Ja mitä tästä sitten tulee? — Kuinka saattaa elää vankina? — Ei, minun täytyy päästä pois!

Rönnow (astuu sisälle). Pois?

Eeva (säpsähtää). Niin, pois! pois täältä! Ulos orjuudesta! Minä en voi sitä kestää.

Rönnow. Oma rakas...

Eeva. Sinä valhettelet — se aika on ohitse. Nyt kysytään vaan, kenellä on oikeus.

Rönnow. Kuulehan...

Eeva. Sinä olet laki kädessä riistänyt minulta kaikki, mitä minulla oli...

Rönnow. Kuule, mitä minä sanon...

Eeva. Sinä olet odottanut yksitoista vuotta... sinä olet ollut kärsivällinen... mutta nyt kärsivällisyys on loppunut... kaikella on loppunsa...

Rönnow (koettaa turhaan saada suunvuoroa). Eeva, sinä et saa...

Eeva. Mutta oletko myöskin ajatellut, että sinun oikeutesi riippuu minun sanastani; jos minä otan sanani takaisin, niin sinun oikeutesi on maahan tallattuna.

Rönnow (kiivaasti). Anna minun toki puhua...

Eeva. Mitäs teet, jos minä kiedon käteni Haraldin kaulaan ja sanon: Älä kajoo häneen! hän on minun... minä olen hänen äitinsä, mutta... sinä... sinä et ole hänen isänsä.

(Viimeisen kohtauksen lopussa on rouva Hatting tullut sisälle ja Margrete ilmestyy Eevan kamarin ovesta. Viimeiset sanat sanottuaan menee Eeva Margreten ohitse huoneeseensa ja lukitsee oven.)

Rönnow (rientää hänen perässään). Eeva!

Neljäs näytös.

Ruokasali.

Ensimmäinen kohtaus.

Margrete. Sitten Tokslund.

Margrete (lähenee Eevan ovea). Rouva, rouva kulta, avatkaa! Se on Margrete... Ei, hän ei tahdo puhua kenenkään kanssa.

Tokslund (raottaa ruokasalin ovea). Margrete, kuulkaa!

Margrete. Tokslund, mitä tahdotte?

Tokslund. Mikä rouvan on? Minä olin mäellä, josta saatoin nähdä hänen huoneeseensa. Hän istui pöydän ääressä — pää pöydällä, aivan käsien peitossa — tuolla lailla noin (osoittaa). Se minusta näytti niin oudolta, että minun täytyi tulla sisälle häntä puhuttelemaan.

Margrete. Hän ei tahdo tavata ketään. Hän on lukinnut ovensa.

Tokslund. Hyvä Jumala, mitä ne ovat hänelle tehneet? Jos ne ovat tehneet rouvalle pahaa, niin minä sanon, että se on kelvoton teko. Sanokaa minulle, kuinka asia on, minä tahdon tehdä mitä hyvänsä hänen puolestaan!

Margrete. Minä en saata sanoa. Oletteko nähnyt Knudsenia?

Tokslund. Olen kyllä. Hän kävi meillä ja pyysi minulta hevosta hakeaksensa herra Rönnowia kotiin. Mutta minun hevoseni eivät olleet kotona. Sitten hän meni hankkimaan hevosta muualta.

Margrete. Eikö hän siis tuonutkaan herraa kotiin?

Tokslund. Ei, herra Rönnow tuli yksinään heti sen jälkeen, kuin Knudsen oli lähtenyt meiltä. Hän tuli jalkaisin, ja oli läpi hiestynyt ja tomuinen ja niin kiiruissaan, ettei huomannut minua, vaikka tuli tiellä vastaan. Knudsen on varmaankin mennyt Ylikartanoon. Enkö minä voi millään tavoin auttaa?

Margrete. Tässä ei tiedä mitä tekisi.

Tokslund. Mutta jos jotain voisi tehdä, niin teidän täytyy sanoa minulle. Sillä rouvan puolesta minä tahdon tehdä vaikka mitä. Minä olen vaan talonpoikainen mies, mutta minulla on vaikutusvaltaa tällä paikkakunnalla. Tietäkää se!

Margrete. Hyvä Tokslund. Paljon kiitoksia hyvästä tahdostanne. Mutta nyt meidän täytyy lähteä täältä, varatuomarin herrasväki tulee sisälle.

(Margrete ja Tokslund poistuvat eteisen ovesta.)

Toinen kohtaus.

Hatting. Rouva *Hatting.*

Hatting. Hän on mennyt kamariinsa ja lukinnut ovensa. Rönnow on useita kertoja käynyt oven takana ja pyytänyt ja rukoillut, että rouva päästäisi hänet sisälle, että hän edes antaisi hänen sanoa muutaman sanan, mutta rouva ei vastaa.

Rouva Hatting. Onko hän aivan yksin kamarissaan?

Hatting. Aivan yksin. Ei edes Harald ole mukana. — Poika juoksentelee iloisena puutarhassa, niinkuin ei mitään olisi tapahtunut. Minun mielestäni meidän sopisi ilman muuta mutkitta ottaa poika mukaamme, mutta Rönnow ei siihen suostu.

Rouva Hatting. Mitähän se Rönnowin rouva aikoo?

Hatting. Sitä hän ei suinkaan itsekään tiedä. Sellaisia te naiset olette.

Rouva Hatting. Häntäkö sinä sanot naiseksi?

Hatting. Tietysti. Eikö hänen käytöksensä sitä todista?

Rouva Hatting. Luuletko sinä, että todellinen nainen voisi käyttäytyä tuolla lailla?

Hatting. Uskotko sinä sitä juttua Haraldista, jolla hän aikoi pelottaa Rönnowia?

Rouva Hatting. Kuka voisi sitä epäilläkään? Olisihan aivan mahdotonta, että kukaan nainen julkeisi sanoa itsestään noin hirveätä, noin häpeällistä, ellei se olisi tosi.

Hatting. Mutta sinähän vast'ikään sanoit, ettei hän edes ole nainen.

Rouva Hatting. Ah!

Hatting. Minä sanon sinulle, Lili, että sinä et ymmärrä naisellisuutta.

Rouva Hatting (syvästi loukattuna, kiihkeästi). Mitä? Minäkö en ymmärtäisi naisellisuutta?

Hatting. Et, sinä et ymmärrä naisellisuutta luonnon tilassa, siksi sinä olet liian hienostunut, mutta sinä ymmärrät erinomaisen hyvin, mitä naisellisuus vaatii seuraelämässä, mikä sopii naiselle ja tekee hänet miellyttäväksi.

Rouva Hatting. Eikö se juuri olekin tosi naisellisuutta?

Hatting. Tietysti! Tuota toista lajia ei tavata muualla kuin aarniometsissä tai paradiisissa. Ellei sitä pidetä kurissa, niin se tuhoaa koko yhteiskunnan.

Rouva Hatting. Mutta mikä ihme olisi saanut hänet sanomaan tuollaista itsestään, ellei siinä olisi perää?

Hatting. Sula itsepäisyys, ei mikään muu. Tuollainen kesytön vaimoihminen, jonka tahtoa ei kukaan ole taivuttanut, ei se hevillä hellitä. Ennen hän antaisi kiduttaa itsensä kuoliaaksi, ennenkuin hän väistyisi tuuman verrankaan puolustus-asemastaan. Hän ei ole ennen huomannut, että Rönnowillakin on hiukan sananvaltaa, kun hänen omasta pojastaan päätetään, ja kun hän nyt saa sen tietää eikä tahdo sitä myöntää, niin hän keksii mukavan koukun: väittää ettei Rönnow muka ole Haraldin isä. Sillä hän luulee riistävänsä Rönnowilta kaiken oikeuden poikaan. Se tietysti on hurja valhe, josta hänelle ei ole vähääkään apua, mutta sen hän nyt on keksinyt muka pelastukseksi, sillä hänellä ei ole aavistustakaan laista ja oikeudesta.

Rouva Hatting. Sitä minä vaan en usko. — Mutta mitäs hänen miesparkansa sanoo?

Hatting. Hän on ihan suunniltaan. Jos hänellä vaan olisi puoletkin siitä luonteen voimasta, mikä hänen rouvallaan on, niin kaikki olisi pian taas oikealla tolallaan. Mutta nyt hän vetää sitä virttä, että minä muka en ole kyllin hienotunteisesti kohdellut hänen rouvaansa, vaikka minä olen ollut perin kohtelias ja olen lauhkeana kuunnellut noita loppumattomia loruja, joilla hän ja hänen ystävänsä Knudsen ovat koetelleet minun kärsivällisyyttäni.

Rouva Hatting. Knudsen! Valtiopäivämieskö?

Hatting. Niin, se, joka siksi pyrkii.

Rouva Hatting. Niin — hän on paljon oleskellut heidän perheessään entiseen aikaan. Ja rouva Rönnow puhui hänestä erinomaisella lämmöllä päivällispöydässä.

Hatting. Niin, kyllä he näkyvät olevan hyvissä väleissä.

Rouva Hatting. Hatting! mitä jos se olisi hän?

Hatting. Kylläpä sinulla on vilkas mielikuvitus. — Pitäneee tästä jo pian lähteä kotia päin.

Rouva Hatting. Odotetaan toki edes puolen tuntia! Täytyyhän meidän ensin saada vähän selkoa asiasta.

Hatting. Olkoon menneeksi! Ehkäpä minä Rönnowin kamarista löydän sikarin suuhuni ja sanomalehden käteeni.

(Menee Rönnowin huoneeseen.)

Kolmas kohtaus.

Rouva Hatting. Rönnow.

Rouva Hatting. Kunpahan saisi käsiinsä jonkun vanhan palvelijan, joka tietäisi jotain. — Mutta täällä ei näy ketään. (Rönnow tulee eteisestä.) Herra Rönnow! Ettekö vielä ole saanut puhutella häntä?

Rönnow. En, minä koetin päästä sisälle toista tietä. Mutta hän on lukinnut molemmat ovet, eikä vastaa, vaikka minä huudan häntä.

Rouva Hatting. Voi, kuinka minä säälin teitä. Enkö voi millään tavalla auttaa?

Rönnow. Tässä ei auta mikään. Minä olen käyttäytynyt kurjasti häntä kohtaan.

Rouva Hatting. Tekö?

Rönnow. Minun olisi pitänyt itse sanoa se hänelle, — jos koko tuo tuumani nyt on oikea, niin... jos se on oikea...! Minä en voinut mennä Holmin luokse. Minä riensin vaunujen jälessä kotiin, mutta tulin liian myöhään.

Rouva Hatting. Te tiedätte, että minä satuin tulemaan sisälle juuri silloin, kuin teidän rouvanne sanoi nuo viimeiset onnettomat sanat.

Rönnow. Ne olivat vääryyttä kärsineen vaimon sanat.

Rouva Hatting. Älkää pahastuko, herra Rönnow, mutta minun mielestäni te ette millään tavoin ole tehnyt hänelle vääryyttä. Te olette ainoastaan tehnyt sen, mikä on miehen oikeus ja velvollisuus.

Rönnow. Sitä te ette pysty arvostelemaan.

Rouva Hatting. Pois se minusta, että minä ketään tuomitsisin, mutta jos luomme huomiota siihen, mitä teidän rouvanne sanoi, niin silloinhan te olette sorrettu ja hän syyllinen.

Rönnow. Rouva Hatting! Eeva on itse totuus ja uskollisuus. Hän ei ole milloinkaan valhetellut minulle.

Rouva Hatting. Sitä enemmän on syytä käsittää todeksi se, mitä hän tänään sanoi.

Rönnow. Minä sanon teille, että teidän halpa epäluulonne ei saavuta minun vaimoani.

(Menee puutarhaan.)

Rouva Hatting. En minä tahdo ketään epäillä — enhän toki! — Voi, kyllä ne aviomiehet ovat sokeita!

Neljäs kohtaus.

Rouva Hatting. Margrete. Rönnow (seisoo ovesta ja katselee ulos).

Rouva Hatting (itseksensä). Tuo on varmaankin hänen uskottunsa (lähenee Margreteä). Oletteko kuullut mitään rouvasta?

Margrete. En.

Rouva Hatting. Kunpa nyt tietäisi, mitä olisi tehtävä! Mitä jos haettaisiin Knudsen!

Margrete. Knudsen!

Rouva Hatting. Niin, rouva Rönnow näkyy suuresti luottavan häneen.

Margrete. Niin tosiaan. Mutta minä en tiedä, missä Knudsen on.

Rouva Hatting. Sepä ikävää. Kyllä kai Knudsenkin puolestaan pitää rouva Rönnowia suuressa arvossa.

Margrete. Ei ole ketään ihmistä, jota hän pitäisi niin suuressa arvossa, kuin rouva Rönnowia. Hän on kunnioittanut ja rakastanut häntä nuoruudestaan asti.

Rouva Hatting. Niin, neidän ovat jo monta vuotta olleet hyvin läheisessä suhteessa toisiinsa. — Kyllä kai siitä jo on kymmenkunta vuotta, kun he tutustuivat.

Margrete. Niin, siitä on juuri kymmenen vuotta; Harald ei silloin vielä ollut syntynyt.

Rouva Hatting. Se on selvää; Harald on nyt yhdeksänvuotias.

Margrete. Knudsen oli siihen aikaan puutarhurina, hän järjesti heidän puutarhansa Sjellannissa.

Rouva Hatting. Silloin hän ja Rönnowin rouva tietysti olivat hyvin paljon yhdessä? — Kuinkahan vanha Knudsen lienee?

Margrete. Kuinka vanhako?

Rouva Hatting. Niin, minä tarkoitan: oliko hän silloin jo aika mies?

Margrete. Kyllä kai hän silloin oli jo kolmenkolmatta — hän ja rouva ovat yhden ikäiset.

Rouva Hatting. Niin, yhdenikäiset, ne aina hakevat toistensa seuraa...

Margrete. Rouva!

Rouva Hatting. Kuulittehan itsekin, mitä rouva Rönnow tunnusti. Ja se näyttää todellakin arveluttavalta, että Knudsen juuri kymmenen vuotta sitten oleskeli heidän kodissaan.

Margrete. Älkää uskoko mitään pahaa rouva Rönnowista. Hän on puhtain ja parhain ihminen maailmassa.

Rouva Hatting. Epäilemättä hän nyt on hyvinkin hyvä, mutta silloin hän oli vielä aivan nuori. Tehän itse sanoitte, että Knudsen rakasti häntä.

Margrete. Mutta se ei ollut sellaista rakkautta. Knudsen ihaili häntä kuten korkeampaa olentoa. Rouva oli hyvin hyvä Knudsenille.

Rouva Hatting. Niin!

Margrete. Se oli aivan toisenlaista, kuin te tarkoitatte, se oli äidillistä hyvyttä.

Rouva Hatting. Hän oli kolmenkolmatta!

Margrete. Sitä ihmistä ei löydy, joka saisi minun uskomaan mitään pahaa rouva Rönnowista.

Rouva Hatting. Tietysti minäkin tahdon luulla, että se oli tuulesta temmattu sana. Mutta onhan tavallisesti kuitenkin niin, että sitä suu puhuu, mitä sydän kätkee. Ja onhan se kummallinen yhteensattumus, että Knudsen juuri kymmenen vuotta sitten tuli heidän kotiinsa, ja että hän, kuten te itse sanoitte, siitä asti on rakastanut häntä.

Margrete. Ei se ollut sellaista rakkautta.

Rouva Hatting. Hm! Uskokaa mitä uskotte. Miesten rakkaus on monen laista.

(Menee puutarhaan.)

Viides kohtaous.

Rönnow. Margrete. (Kohtauksen keskipaikoilla ilmestyvät rouva Hatting ja Knudsen verannalle, jossa keskustelevat.)

Margrete (erikseen). Olisiko se mahdollista? Olisiko Knudsen todellakin rakastanut häntä?

Rönnow. Mitä te puhuitte rouva Hattingin kanssa? Ettekö puhuneet vaimostani?

Margrete. Puhuimme.

Rönnow. Minä kuulin hänen mainitsevan jotain Knudsenistakin. Mitä hän hänestä sanoi?

Margrete. Hän kysyi, koska rouva oli tutustunut Knudseniin.

Rönnow. Kuulkaa, Margrete! Tehän pidätte Eevasta — vaimostani?

Margrete. Koko sydämmestäni.

Rönnow. Luottakaa häneen. Hän sen ansaitsee. Älkää kallistako korvaanne rouva Hattingin juoruille.

Margrete. Minä en ikinä usko pahaa rouvasta.

Rönnow. Tehän olette kihloissa Knudsenin kanssa. Hän on kunnan mies ja on aina ollut. Luottakaa häneenkin!

Margrete. En minä tiedä...

Rönnow. Ettekö tiedä?

Margrete. Voiko mieheen luottaa.

(Menee eteiseen.)

Kuudes kohtaous.

Rönnow. Sitten Hatting.

Rönnow. Niin, Eeva ei ole voinut luottaa minuun... minä olen kavaltanut hänet vieraille. — Oi, kuinka paljon minä tahtoisin sanoa hänelle! Voi, mitä minä teen?

Hatting (tulee). Kuulkaa, minä olen keksinyt keinon, joka tepsii. Te menette puutarhaan, asetutte hänen ikkunansa alle ja huudatte Haraldia — oikein kovaa. Ja sitten te sanotte Haraldille, että nyt hänen tulee sukkelaan panna päällensä joutuakseen meidän kanssamme kaupunkiin. — Tehkää se heti, niin näette, että rouva lähtee lukon takaa.

Rönnow. Sitä en tee.

Hatting. Ettekö luule hänen tulevan?

Rönnow. Luulen kyllä, mutta sitä keinoa minä en käytä.

Hatting. Sitten ei mikään auta. Sillä kun te seisotte oven edessä ja rukoilette häntä tulemaan puheillenne, niin hänen itsepäisyytensä yhä yltyy ja hän ei uhallakaan tule ulos.

Rönnow. Kävi miten kävi, mutta nyt ei Haraldia lähetetä kaupunkiin.

Hatting. Silloin teidän asianne on hukassa. Ei poika siis pääse huomenna tutkintoonkaan.

Rönnow. Ei, häntä ei vielä pannakaan kouluun.

Hatting. Vai niin? Entäs teidän valtiopäivämiesvaalinne — se kai myöskin heitetään sikseen?

Rönnow. Se saa jäädä tällä kertaa.

Hatting. Se on kieltämättä johdonmukaista. Oma asianne. Minulle se on yhden tekevää.

Seitsemäs kohtaous.

Rönnow. Hatting. Knudsen.

Knudsen. Herra Rönnow!

Rönnow. Knudsen, tekö täällä?

Knudsen. Minä läksin teitä hakemaan, sillä minä huomasin, että teitä tarvittiin kotona. Matkalla minulle kerrottiin, että teidän oli nähty käyvän jalkaisin kotiin päin. Minä heti käännyin takaisin. Nyt kertoi rouva Hatting, mitä täällä on tapahtunut, ja minä vakavasti pyytäisin teitä puhumaan asiasta rouvanne kanssa. Se on aivan välttämätöntä.

Rönnow. Minä olen kyllä koettanut päästä hänen puheilleen, mutta hän ei tule ulos.

Knudsen. Teidän täytyy vaatia häntä tulemaan, nyt ei auta enää viivytellä. Onhan miehellä oikeus puhutella vaimoan, silloin kuin hän tahtoo. Käyttäkää oikeuttanne! Sanokaa, että hänen täytyy tulla!

Hatting. Mitä? Tahdotteko te sitä?

Knudsen. Elämässä on hetkiä, jolloin miehellä ja vaimolla täytyy olla oikeus sanoa toisilleen: sinun täytyy!

Hatting. Ohoh, vai pitäisi vaimollakin olla se oikeus? Ei kiitoksia, siihen satimeen en minä mene! — Herra Rönnow, vaikka te ette tahtoisikaan minun neuvoani seurata, niin minä sanon kuitenkin teille, että tämä on kaikista hulluin keino. Sanokaahan vaan: "sinun täytyy", "sinun pitää", niin saatte nähdä, että hän ennemmin kuolee nälkään, kuin tottelee teidän käskyjänne.

Rönnow. Ei, Knudsen on oikeassa. — Tehkää hyvin ja poistukaa hetkeksi!

(Hatting ja Knudsen menevät puutarhaan, Rönnow sulkee oven heidän jälkeensä.)

Kahdeksas kohta.

Rönnow. Sitten Eeva.

Rönnow (asettuu Eevan oven eteen ja sanoo pontevasti). Eeva, minä, sinun miehesi, tahdon puhutella sinua. Minä en voi odotella kauemmin — sinun täytyy päästää minut sisälle tahi tulla itse minun puheilleni!

Eeva (astuu ulos ovesta).

Rönnow. Eeva! Rakkahin!

Eeva. Anna anteeksi, etten vastannut ennen, kun sinä minua kutsuit! Minä en voinut.

Rönnow. Tule tänne!

Eeva. Minun täytyy ensin puhua suuni puhtaaksi! Minulla on niin paljon sanottavaa.

Rönnow. Eihän siinä ollut perää, mitä sinä sanoit Haraldista? Minä en usko sitä, minä en uskoisi, vaikka sinä itse vakuuttaisit, mutta sano kuitenkin, ettei se ole totta!

Eeva. Ei se ole totta, mutta se oli synti.

Rönnow. Niin, sinua itseäsi kohtaan.

Eeva. Ei, sinua kohtaan, se oli kapinaa. Minä en käsittänyt asemaani, en ole koskaan sitä käsittänyt. Miksi sinä sen minulta salasit? Kuinka hennoit antaa minun olla siinä väärässä luulossa, että me olimme tasa-arvoiset?

Rönnow. Eeva, kuule minua. Me olemme tasa-arvoiset.

Eeva. Niin, Jumalan edessä... sen minä kyllä tiedän, sitä sinun ei tarvitse minulle sanoa. Mutta täällä — maailmassa — minä olen sinun palvelijasi.

Rönnow. Et ole.

Eeva. Olen kyllä. Jos olisit sanonut sen ennen, niin kenties en olisi siksi tullutkaan.

Rönnow. Eeva, minä en siedä kuulla sellaista. Sinun käsityksesi on aivan väärä.

Eeva. Anna minun puhua, se on sinun velvollisuutesi. Jos sinä olisit puhunut, niin en minä olisi viettänyt yhtätoista vuotta elämästäni onnen huumauksessa. On niin katkerata herätä, ja kaksinkerroin katkerampaa, kun herääminen tapahtuu näin myöhään. Minä en mitään aavistanut, minä luulin olevani vapaa kuin taivaan lintu, ja kun sinä sitten yhtäkkiä tempasit verhon silmiltäni ja näytit nuo rautahäkkinä kovat kanget...

Rönnow. Eeva!

Eeva. Niin minä tahdoin, mistä hinnasta tahansa, päästä ulos Jumalan vapaaseen ilmaan, jossa saisin sydämmeni kutsumusta kuullen olla lapseni äitinä. Mutta sekin oli unelma... minä en voinut.

Rönnow. Anna minun nyt puhua!

Eeva. Ei, minä tahdon puhua ensin... vielä yhden ainoan kerran, sitten minä vaikenen. Minä en voi lähteä vapauteen, en Haraldin vuoksi, enkä sinunkaan tähtesi. Minä olen koko elämäkseni kahlehdittu, enkä voi saada takaisin vapauttani. — Anna anteeksi, että olen loukannut sinun oikeuksiasi! Minä olen ollut sinua kohtaan äärettömän rohkea, aivan kuin olisin ollut sinun vertaisesi... anna minulle se anteeksi!

Rönnow. Sinäkö pyydät minulta anteeksi?

Eeva. Ja älä kadota kärsivällisyyttäsi, jos minä en yht'äkkiä oppisikaan kaikkia, mitä minun tulee oppia. Ja nyt minulla on vielä yksi rukous, yksi ainoa rukous, älä kiellä, mitä minä pyydän. Minä kerjään sitä sinulta polvillani, kunnes sinä myönnyt. Kun nyt Harald lähetetään kouluun kaupunkiin tahi vielä kauemmas, niin anna minun mennä mukaan. Vuokraa meille huone, jotta Harald saa asua äitinsä kanssa ja tulla joka päivä koulusta kotiin minun luokseni. Usko minua, ei ole ketään ihmistä, joka tahtois antaa hänelle sitä, mitä minä tahdon, eikä kukaan muu sitä voisikaan. Ja minä pyytäisin, että minä tällä tavoin saisin häntä vaalia, kunnes tulee aika, jolloin minä itse rohkenen uskoa hänet vierasten haltuun.

Rönnow. Eeva, saanko minä nyt puhua?

Eeva. Vastaa ensin pyyntööni.

Rönnow. Ei, ensin sinun täytyy kuulla, mitä minulla on sanomista. Se minkä sinä sanot oppineesi tänään, on väärää oppia, kerrassaan väärää.

Eeva. Ei.

Rönnow. On se väärää. Miehen ja vaimon keskinäinen suhde ei ole kuten isännän ja palvelijan; heillä on samat oikeudet, ja kaikki, mitä heillä on, se on yhteistä.

Eeva. Älä luule voitavasi uskotella minulle enää valheita.

Rönnow. Minä en ole milloinkaan uskotellut sinulle valheita. Sinun alkuperäinen käsityksesi oli oikea.

Eeva. Eikö sinulla lain mukaan ole oikeus tehdä minkä sinä teit, päättää yksin Haraldista ja ottaa hänet pois minulta?

Rönnow. On!

Eeva. Ja kuitenkin sinä sanot...

Rönnow. Kuule minua, tämä laki ei koske meitä, sinua ja minua, se on laadittu onnettomia avioliittoja varten.

Eeva. Onko nainen aina syyppää siihen, että avioliitto on onneton?

Rönnow. Sitä minä en tahdo väittää. Mutta sinua ja minua ei tämä laki koske. Sen on tehnyt tyhjäksi rakkaus.

Eeva. Näinkö puhut sinä?

Rönnow. Näin puhun minä sinulle, rakastettu vaimoni, sillä sinä olit oikeassa ja minä tein sinulle verisen vääryyden. Anna minulle nyt anteeksi suuri rikokseni sinua kohtaan. Se rikokseni minua aivan kauhistaa.

Eeva. Rönnow!

Rönnow. Oli aivan kuin minuun olisi mennyt paha henki, niin että minä unohdin, että me kaksi olemme yhtä. Minun teki mieleni päästä valtiopäiville. Ei se ollut ainoastaan turhamaisuutta, minä

luulin, että minulla oli kykyä siihen ja arvelin voivani saada aikaan siellä jotain hyvää. Mutta sitten minusta tuntui, kuin sinä olisit vastustanut minun vaaliani.

Eeva. Minä en ole ikinä vastustanut sinun vaaliasi. Kuinka sinä saatoit sellaista luulla?

Rönnow. Asianhaarat saivat minut sellaiseen harhaluuloon... minä olin ikäänkuin sokaistu. Ja sitte tuli muuan seikka vielä lisäksi, minua harmitti se, että muut luulivat, että sinä minua vallitsisit ja ettei minulla muka olisi vastustusvoimaa. Heidän piti nähdä, että minä olin herra.

Eeva. Sano minulle peittelemättä: oletko varma siitä, että minun mielipiteeni Haraldin kasvatuksesta oli väärä.

Rönnow. Minä pelkäsin, että niin oli. Sanoivathan kaikki, että hänet pitäisi panna kouluun. Mutta varma minä en ollut siitä; Se oli vaan mukava keino...

Eeva. Oman lapsesi sinä otit keinoksi! Se oli suurin vääryys, johon sinä teit itsesi syypääksi. Sitä en minä milloinkaan olisi tehnyt.

Rönnow. Oi, minä käsitän, että se oli kamalaa! Se selveni minulle heti, kun olin lähettänyt tuon onnettoman kirjeen. Kun Hattingin vaunut olivat vierineet ravintolan pihalta, niin minä riensin juoksujalassa kotia kohden, ja minä tunsin, että olin onnettomanä hetkenä loukannut kaikkein pyhintä, minut valtasi kuolettava tuska ja pelko, että olin rikkonut suhteen, mikä ei enään milloinkaan voisi muuttua eheäksi.

Eeva. Rönnow parka! Ei se ole ijäksi rikottu... älä usko.

Rönnow. Voipiko välimme vielä muuttua eheäksi? oikein eheäksi, aivan niinkuin se oli ennen?

Eeva. Voipi kyllä, oma rakastettu ystäväni! Mutta älä koskaan enää yritä taivuttaa minua pahalla, sillä silloin minäkin muutun pahaksi. Ja meidänhän toki pitäisi auttaa toisiamme tulemaan hyviksi.

Rönnow. Voi, mitä sinä mahdoit kärsiäkään tänä iltana, pikku Eeva parkani! Sinultahan kerrassaan hävisi luottamuksesi minuun!

Eeva. Se oli minun rikokseni sinua kohtaan. Kun sinä vaadit ehdotonta kuuliaisuutta ja minä kuulin, että sinulla oli oikeus siihen, silloin minusta tuntui, kuin minun tähän astinen onneni olisi ollut valhetta ja minä nyt vasta olisin nähnyt sinut oikeassa valossa. Mutta nyt se joutukoon kaikki unholaan. Ei kuitenkaan kaikki... minä olen oppinut sellaistaakin, jota en unhota.

Rönnow. Oi, unhota toki!

Eeva. Ei, sitä en unhota, että olen saanut tietää, mitä oikeuksia aviomiehellä on. Se opettaa minua ymmärtämään, että minulla on hyvä mies, joka ei tahdo käyttää oikeuksiaan (hyväilee häntä), joka unohtaa, että hän on luomakunnan herra, eikä välitä kuningasvallastaan, vaan tahtoo jakaa sen alhaisemman olennon kanssa, vaimo raukan kanssa, jolla ei ole oikeuksia.

Rönnow. Ja sitten Harald jää kotiin, kuten me yhdessä ennen olimme päättäneet. Tahdommehan antaa hänelle parhainta, mitä voimme.

Eeva. Niin, Rönnow, sen teemme. Ja sitten on vielä muuan salaisuus, joka tuotti minulle suurta surua, mutta joka nyt on taas muuttunut iloksi.

(Nojaa Rönnowiin ja kuiskaa hänen korvaansa).

Rönnow (syleilee häntä). Sinä armahin, rakastettu!

Yhdeksäs kohta.

Rönnow. Eeva. Margrete. Haraldin kanssa (eteisestä).

Eeva. Harald, oma pikku poikani! Nyt sinä taas olet äidin oma lapsi (hyväilee Haraldia). Sanoppas nyt hyvää iltaa isälle ja suutele isää, sillä sen isä ansaitsee... Margrete, uskollinen ystävä, nyt on kaikki asiat taas hyvin.

Margrete. Eikö varatuomari ollutkaan oikeassa?

Rönnow. Oli kyllä, mutta siitä me emme välitä. Me emme käytä enää varatuomaria.

Eeva. Emme, me noudatamme omaa lakiamme, joka on aina ollut meidän ohjeenamme. Nyt se on kestänyt koetuksensa.

Margrete (epäillen). Kunpahan olisi!

Eeva. Sinä epäuskoinen, paha tyttö! Kuinka saatat epäillä nähtyäsi kaiken sen, mitä tänäin on tapahtunut!

Margrete. Rouva kulta, täytyyhän minun uskoa teitä, vaikka en tahtoisikaan.

Eeva. Katsokaa, he seisovat kaikki ulkopuolella ovea. Rönnow, he varmaankin jännityksellä odottavat, kuinka asiamme päättyy.

Rönnow. Kutsukaamme heidät sisälle. (Avaa oven.) Tehkää hyvin, herra varatuomari... tulkaa vaan sisälle!... Knudsen, Tokslund, tulkaa sisälle kaikkityyni!

Kymmenes kohta.

Edelliset. Hatting. Rouva Hatting. Knudsen. Tokslund.
(Laskevan auringon viime säteet kultraavat koko puutarhan.)

Rönnow. Te varmaankin tahdotte jo kuulla meistä sanasen, ja minä tuskin tiedän, kuinka saan sen sanotuksi. Minä huomaan nyt vasta, että päivä on mennyt maille. Kesä-illan aurinko kultraa kaikki puut, ja minusta tuntuu, kuin olisi minun hääiltani... älkää naurako minua! — on kuin meidän kultahääpäivämme olisi päättynyt, ja me kaksi, Eeva ja minä, olisimme kestäneet kaikki elämän taistelut ja nyt istuisimme nauttien illanrauhaa. Enhän minä toivo, että niin olisi; minä iloitsen siitä, että me olemme nuoria, ja toivon, että vielä kauan saisimme vaeltaa yhdessä; mutta jos meidän kerran suodaan viettää näin ihanaa elon iltaa yhdessä, niin minä tiedän, että tahdon silloin sanoa samaa, kuin sanon tänä iltana: parempaa vaimoa ei ole yhdelläkään miehellä, kuin minulla. Luullakseni ei ole monta miestä, jolle hän olisi tullut siksi, mikä hän on minulle, mutta minä en olisi voinut saada parempaa. Minä olen hänelle suuremmissa kiitollisuuden velassa, kuin kenellekään muulle. Ja jos sitten kysyttäisiin, kuinka hän teki minut niin onnelliseksi, niin minä tahtoisin vastata: en tunne toista ihmistä, jota, niinkuin häntä, rakkaus ohjasi elämänsä joka askeleella. Vielä tahtoisin sanoa hänestä, joka nyt piilottaa päänsä selkäni taa kuin nuori, punehtuva impi: hän oli uskollinen, aina luotettava, aina minulle uskollinen, itselleen uskollinen, totuudelle uskollinen. Kerran nuoruutensa päivinä hän sanoi minulle, että minä en ollut hänen lapsensa isä, mutta silloinkin hän puhui totta, sillä minä en sillä kertaa ollut poikani oikea isä, kun tahdoin väkivallalla riistää hänet äidiltä. Ja sitten minä toivon, että voisin sanoa: se olikin ainoa kerta; sen jälkeen en antanut hänelle syytä sanoa enää sellaista.

(Rouva Hatting pyhkii silmiään.)

Tokslund. Kuulkaa, herra Rönnow, te olette miesten mies, sitä minä olen aina sanonut. Ja teillä on rouva, jota joka miehen sopii teiltä kadehtia. Mutta kyllä te hänet ansaitsettekin... sen minä takaan.

Rönnow (nauraen.). Teillähän ei ole oikein luottamusta minuun.

Tokslund. On kun onkin, siitä olkaa varma. Ja jollen minä olisi lähettänyt sitä kirjoitusta Knudsenille, niin totta tosiaan te saisitte minun ääneni, ja minä voisin hankkia teille monen muunkin äänen, sillä minulla on hiukan verran vaikutusvaltaa tällä paikkakunnalla.

Rönnow. Sitä ei nyt tarvita, sillä minä olen päättänyt siirtyä syrjään tällä kertaa.

Tokslund. Siitkö syystä, ett'ette saa minun ääntäni?

Rönnow. En, minä siirryn syrjään siitä syystä, että minun täytyy vielä saada moni seikka selville. Eeva oli oikeassa sanoessaan, että minulta puuttui vakaumusta. Minun aikani ei ole vielä tullut, mutta se on luullakseni kerran tuleva; minä tunnen, että nyt olen saanut tehtävän. — Knudsen, minä tiedän teidät järkeväksi miehiksi, ja siksi siirryn mielelläni teidän tieltänne.

Knudsen. Koetan tehdä tehtäväni niin, ettei teidän tarvitse sitä katua.

(Puristaa Rönnowin ja Eevan kättä.)

Hatting. Te ette siis enää tarvitse lakimiestä. Parasta on, että sanomme hyvästi.

Eeva. Mutta tulettehan taas pian meitä tervehtimään? Teidän pitäisi nähdä Sallinggaard tyynellä ilmalla, silloin täällä on kauneinta.

Hatting. Sen uskon, hyvä rouva. Ja älkää pelätkö, että minä täst'edes yritän opettaa teille lakitiedettä. Teillä ei, suoraan puhuen, ole siihen vähääkään taipumusta.

Eeva. Samaa minäkin pelkään. — Ja rouva Hatting, tulettehan pian taas meille?

Rouva Hatting. Rouva Rönnow, minä olen tehnyt teille vääryyttä.

Eeva (tarttuen hänen käteensä). Niin olen minäkin tehnyt teille. Mutta nyt on meidän aika sovittaa kaikki vääryydet. Tulkaa pian Sallinggaardiin. — Tehän pidätte paljon Haraldista.

Rouva Hatting. Kiitos, minä tulen mielelläni — sekä teidän että hänen tähtensä. (Erikseen Hattingille.) Hänessä on sittenkin naisellisuutta.

Margrete (erikseen Knudsenille). Knudsen, koska me vietämme häitä?

Knudsen. Tahdotko, onko se varma?

Margrete. Nyt se on varma. Olipa hyvä, että sinä toimitit minut tänne, minä olen oppinut niin paljon tänäin.

Knudsen. Että avioliitto voipi olla oikein onnellinen, niinkö?

Margrete. Niin — ja vielä lisäksi... että on eräs seikka, jota en voi sietää.

Knudsen. Mitä tarkoitat?

Margrete. Että sinä rakastaisit ketään muuta.

Rönnow. Se mitä me olemme tänäin kokeneet, voi näyttää vähäpätöiseltä suuressa maailmassa, mutta meidän onnemme oli, ettei siitä tullut suurempaa. Ja se nuori pari, joka tänäin on surrut ja iloinnut kanssamme, saapi tästä sen opin, että mitä hellempi on miehen ja vaimon keskinäinen suhde, sitä hellävaraisemmin tulee kumpaisenkin sitä suojella, sitä vähemmin se sietää.

Eeva. Ei, Rönnow, sitä enemmän se sietää, jos vaan on rakkautta.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK EEVA: NÄYTELMÄ NELJÄSSÄ NÄYTÖKSESSÄ ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without

complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to

prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats

readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.